MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta tal-11 ta' Novembru, 2014

Citazzjoni Numru. 1111/2005

John Saliba (ID numru 396235M), u b`digriet tal-15 ta` Settembru 2011 l-atti gew trasfuzi f`isem Margaret Saliba, stante l-mewt ta` John Saliba (ID numru 570641M)

kontra

Giuseppa mart Richard Ellul, Annie mart John Micallef (ID 247238M), Emanuel Saliba u Miriam mart Philip Cilia (ID 213853M)

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ic-citazzjoni prezentata fil-21 ta` Novembru 2005 li taqra hekk –

Peress illi l-kontendenti huma ahwa ulied il-mejtin Alexander Saliba u Loreta Saliba li mietu rispettivament fil-25 ta` Gunju 1982 u fl-14 ta` Awwissu 2001 ;

Peress illi l-imsemmija konjugi Alexander u Loreta Saliba kienu ghamlu testment unica charta fl-atti tan-Nutar Antonio Galea tat-18 ta` Novembru 1968 kif ukoll testment addizzjonali fl-atti tal-istess Nutar datat 7 ta` Marzu 1978 fejn wara li hallew diversi legati nnominaw lill-hames uliedhom bhala eredi universali taghhom fi kwoti ugwali ;

Peress illi Loreta Saliba mbaghad ghamlet testment sigriet fit-22 ta` Gunju 1991 li bis-sahha tieghu varjat it-testmenti taghha fuq indikati b`dan illi filwaqt li kkonfermat lill-erba` uliedha konvenuti bhala eredi universali taghha fi kwoti ndaqs bejniethom, l-attur thalla l-legittima li ttih il-ligi ;

Peress illi sa llum ghadha ma saret l-ebda divizjoni tal-assi appartenenti l-eredita` tal-imsemmija Alexander u Loreta konjugi Saliba u lanqas giet likwidata l-legittima spettanti lill-attur mill-wirt ta` ommu Loreta Saliba ;

Jghidu ghalhekk il-konvenuti ghaliex din l-Onorabbli Qorti ma ghandhiex :-

1. Tistabilixxi u tillikwida l-kommunjoni tal-akkwisti maghmula bejn il-mejtin Alexander u Loreta konjugi Saliba, oltre li tistabilixxi l-assi partikolari ta` Alexander Saliba u Loreta Saliba rispettivament, billi jigi dikjarat li jikkonsistu f`dawk il-beni li jirrizultaw fit-trattazzjoni tal-kawza u tigi ordnata l-qasma ta` dawn l-assi f`zewg ishma, li wiehed jigi assenjat lill-assi partikolari ta` l-mejjet Alexander Saliba u l-iehor lill-assi partikolari tal-mejta Loreta Saliba ;

2. Tigi likwidata l-legittima materna dovuta lill-attur u tigi ordnata l-assenjazzjoni ta` dawk il-beni u / jew il-hlas ta` valur li jirrifletti din il-legittima, lill-attur, in sodisfazzjoni tad-dritt tal-legittima spettanti lilu ;

3. Taqsam u tiddividi l-assi ereditarji appartenenti lill-eredita` tal-mejjet Alexander Saliba u lill-eredita` tal-mejta Loreta Saliba skont id-disposizzjonijiet testamentarji applikabbli ;

4. Tinnomina Nutar Pubbliku biex jircievi u jippublika l-att ta` divizjoni u assenjazzjoni li ghandu jigi pubblikat fil-jum, hin u lok li jigu determinati mill-Qorti bin-nomina ta` kuratur biex jirraprezenta l-eventwali kontumaci.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-attur u l-lista tax-xhieda ndikati minnu.

Rat in-nota ta` eccezzjonijiet li l-konvenuti kollha pprezentaw fil-15 ta` Dicembru 2005 li taqra hekk –

1. Illi l-esponenti, avolja mhux kollha ghadhom gew notifikati bl-att tac-citazzjoni, jiddikjaraw li ma jsibu l-ebda oggezzjoni ghat-talbiet attrici – dejjem purche` jigu rispettati x-xewqat tat-testaturi genituri tal-partijiet.

2. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenuti u l-lista tax-xhieda indikati minnhom.

Rat in-nota fejn l-attur indika l-assi dawk li - skond l-istess attur - jaghmlu l-assi ereditarji tal-genituri tieghu (fol 16 u 17).

Rat id-digriet ta` din il-Qorti diversament presjeduta moghti fl-udjenza tal-10 ta` April 2006 fejn hatret lill-Av. Dr. Natasha Buontempo sabiex tisma` x-xiehda tal-rapprezentanti tal-HSBC Bank Malta plc, Bank of Valletta plc, Lombard Bank plc u APS Bank Limited.

Rat it-traskrizzjoni tad-deposizzjoni ta` l-persuni koncernati li xehdu fl-10 ta` April 2006. Ir-rapprezentanti ta` APS Bank Limited u ta` Lombard Bank Malta plc xehdu li Alexander u Loreta Saliba ma kellhomx flus depozitati maghhom, waqt li r-rapprezentanti ta` HSBC Bank Malta plc u Bank of Valletta plc xehdu li billi ma kellhomx ghad-disposizzjoni taghhom in-nru tal-karti tal-identita` tat-testaturi ma setghux jistabilixxu jekk kellhom depoziti mal-banek koncernati.

Rat it-traskrizzjoni tax-xiehda ta` Audrey Ghigo u ta` Joseph Borg Cardona fl-udjenzi tas-17 ta` Mejju 2006 u tal-14 ta` Gunju 2006 quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, u rat id-dokumenti li kienu esebiti fl-istess udjenzi.

Rat it-traskrizzjoni tax-xiehda ta` Annie Micallef, Josephine Ellul u Miriam Cilia fl-udjenza tal-20 ta` Ottubru 2006 quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, u rat id-dokument li kien esebit fl-istess udjenza.

Rat it-traskrizzjoni tax-xiehda ta` Emanuel Saliba fl-udjenzi tat-28 ta` Mejju 2007, 10 ta` Ottubru 2007 u 3 ta` Dicembru 2007 quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, u rat id-dokument li kien esebiti.

Rat ix-xiehda bl-affidavit tal-attur u d-dokumenti li kienu annessi.

Rat it-traskrizzjoni tal-kontroezami tal-attur fl-udjenza tal-20 ta` Gunju 2008 u rat id-dokumenti li kienu esebiti fl-istess udjenza.

Rat ir-traskrizzjoni tal-kontroezami ta` Emanuel Saliba fl-udjenza tal-31 ta` Ottubru 2008.

Semghet ix-xiehda ta` l-Av. Joseph A. Schembri fl-udjenza tas-7 ta` April 2009 u rat id-dokumenti li pprezenta.

Rat it-traskrizzjoni tal-kontroezami tal-attur li sar fit-28 ta` April 2009 quddiem l-Assistent Gudizzjarju Av. Mariella Schembri Gonzi.

Rat in-nota b`dokumenti li pprezenta l-attur fl-udjenza tal-11 ta` Gunju 2009.

Semghet ix-xiehda tal-konvenut Emanuel Saliba u tal-attur fl-udjenza tal-11 ta` Gunju 2009.

Rat in-nota b`dokumenti li pprezentaw il-konvenuti fil-15 ta` Ottubru 2009.

Semghet il-kontroezami ta` l-konvenuta Annie Micallef, il-kontroezami ta` l-konvenuta Josephine Ellul, ix-xiehda ta` l-konvenuta Miriam Cilia u tal-attur fl-udjenza tas-26 ta` Ottubru 2009 u rat id-dokumenti li kienu prezentati fl-istess udjenza.

Rat in-nota b`dokumenti li pprezentaw il-konvenuti fl-udjenza tat-13 ta` Mejju 2010.

Semghet ix-xiehda tal-konvenuta Miriam Cilia fl-udjenza tat-13 ta` Mejju 2010.

Semghet ix-xiehda ta` Romuald Attard u ta` l-attur fl-udjenza tas-6 ta` Dicembru 2010 u rat id-dokumenti li kienu prezentati fl-istess udjenza.

Semghet ix-xiehda tal-konvenut Emanuel Saliba fl-udjenza tas-7 ta` Novembru 2011 u rat id-dokumenti li kienu prezentati fl-istess udjenza.

Semghet id-dikjarazzjoni li ghamlu d-difensuri fl-udjenza tas-7 ta` Novembru 2011 fis-sens illi l-partijiet qablu li l-valur komplessiv tal-immobbli, li kollha jaghmlu parti mill-komunjoni tal-akkwisti ta` Alexander u Loreta Saliba jammonta ghal €2,669,228 jew Lm 1,145,900.

Semghet ix-xiehda in ezami u in kontroezami ta` l-konvenut Emanuel Saliba fl-udjenzi tat-3 ta` Frar 2012, tat-12 ta` April 2012, tad-19 ta` Gunju 2012, tas-6 ta` Novembru 2012, u tas-7 ta` Frar 2013. Rat ukoll id-dokumenti li kienu esebiti.

Rat in-noti ta` osservazzjonijiet tal-partijiet.

Semghet id-dikjarazzjoni li ghamel id-difensur tal-atturi fl-udjenza tat-30 ta` Settembru 2013 fejn iddikjara li l-atturi kienu qeghdin jaqblu ma` dak li ssottomettew il-konvenuti fil-paragrafu hamsa (5) tan-nota ta` osservazzjonijiet taghhom fejn si tratta tal-assi mobbli ta` Alexander Saliba, partikolarment il-kont kurrenti tas-Salina Bay Hotel u l-*loan account* rispettivament ghall-ammonti ta` Lm 29,708 u Lm 4,167, u ghalhekk dawk l-ammonti kellhom jitnaqqsu ghal kollox u kellhomx jigu kkunsidrat ghall-fini ta` komputazzjoni.

Semghet is-sottomissjonijiet tal-ahhar li ghamlu d-difensuri fl-istess udjenza.

Rat id-digriet taghha moghti fl-istess udjenza fejn halliet il-kawza ghas-sentenza.

Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

Ikkunsidrat :

II. <u>Generali</u>

Fil-kawza tal-lum, l-attur talab il-likwidazzjoni u l-qasma tal-komunjoni tal-akkwisti tal-genituri tieghu, Alexander u Loreta konjugi Saliba, sabiex in kwantu ghall-wirt tal-missier, jithallas sehmu fil-kwota ta` wiehed minn hamsa (1/5) filwaqt li ghar-rigward tal-wirt tal-omm – li minnu kien eskluz bhala eredi – jippercepixxi wiehed minn ghaxra (1/10) bhala legittima, ladarba l-ghadd tal-ulied tal-konjugi Saliba kien ta` hamsa u cioe` l-attur u l-erba` hutu l-konvenuti.

L-atti ta` din il-kawza huma kopjuzi u jwasslu sa `il fuq minn 800 pagna.

Minflok taghmel rassenja tal-provi, il-Qorti sejra tmur mill-ewwel ghall-pern tal-kawza u cioe` illi :-

1) tillikwida u taqsam l-assi ereditarji ta` Alexander Saliba ;

2) tillikwida l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba ;

3) tistabilixxi l-legittima spettanti lill-attur ; u

4) taqsam l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba.

Hekk kif tkun qeghda taghmel l-analizi taghha, il-Qorti sejra tirreferi b`mod selettiv ghal dawk mill-provi li tqis rilevanti jew determinanti ghall-accertament tal-fatti.

Il-Qorti sejra taghmel enfasi fuq dak illi dwaru qablu l-partijiet ; fejn ma kienx hemm qbil, taghmel l-apprezzament taghha. Din il-Qorti tistqarr mill-ewwel li abbazi tal-provi akkwiziti, irriskontrat posizzjonijiet li, ghar-rigward ta` xi aspetti kienu konkordanti, filwaqt illi dwar ohrajn, kien hemm konflitt. Ghal dak li huwa l-apprezzament ta` l-provi, il-Qorti sejra toqghod fuq dawk il-provi li jnisslu fiha certezza morali, hekk kif indotta mill-preponderanza tal-

probabilitajiet ("**<u>Caruana vs Laurenti</u>**" – Prim'Awla tal-Qorti Civili – 8 ta' April 1994 ; "**<u>Borg vs Manager ta' l-Intrapriza tal-Halib</u>**" – Prim'Awla tal-Qorti Civili – 17 ta' Lulju 1981 ; "**<u>Vassallo vs Pace</u>**" – Vol.LXX.II.144 u "**<u>Zammit vs Petrococchino</u>**" – Appell Kummercjali – 25 ta' Frar 1952).

Ikkunsidrat :

III. <u>Is-successjoni ta` Alexander Saliba</u>

Alexander Saliba miet fil-25 ta` Gunju 1982.

Il-partijiet **<u>jaqblu</u>** li s-successjoni ta` Alexander Saliba hija regolata (1) bit-testment "unica charta" li kien ghamel flimkien ma` martu Loreta Saliba fit-18 ta` Novembru 1968 fl-atti tan-Nutar Dottor Antonio Galea u (2) bit-testment addizzjonali fl-atti tal-istess Nutar tas-7 ta` Marzu 1978. Dawn iz-zewg testmenti kienu prezentati mill-attur permezz ta` nota tad-9 ta` Gunju 2014.

Il-partijiet **<u>jaqblu</u>** illi bis-sahha tat-testment tat-18 ta` Novembru 1968, it-testaturi konjugi Saliba hallew lil xulxin l-uzu u l-uzufrutt tal-gid taghhom u hatru bhala eredi universali taghhom fi kwoti ndaqs bejniethom lill-hames uliedhom : 1) l-attur John Saliba – li miet fil-mori tal-kawza ; 2) il-konvenuta Giuseppa mart Richard Ellul ; 3) il-konvenuta Annie mart John Micallef ; 4) il-konvenuta Miriam mart Philip Cilia ; u 5) il-konvenut Emanuel Saliba.

Il-partijiet **jaqblu** li bis-sahha tat-testment tas-7 ta` Marzu 1978, it-testaturi konjugi Saliba bidlu limitatament l-ewwel testment taghhom billi hassru u bidlu legati ; fl-istess waqt pero` kkonfermaw lill-hames uliedhom bhala eredi universali taghhom fi kwoti ndaqs bejniethom.

Ikkunsidrat :

IV. Is-successjoni ta` Loreta Saliba

Loreta Saliba mietet fl-14 ta` Awissu 2001.

Il-partijiet **jaqblu** illi wara l-mewt ta` zewgha, Loreta Saliba ghamlet testment sigriet fit-22 ta` Gunju 1991 fejn *inter alia* bidlet id-disposizzjonijiet testamentarji precedenti taghha billi hatret bhala eredi universali taghha lill-erba` konvenuti u halliet lill-attur il-legittima biss. Il-Qorti tghid *inter alia* ghaliex it-testatrici halliet ukoll prelegat lit-tliet uliedha bniet biss – konvenuti fil-kawza tal-lum ; dwar dan il-prelegat il-Qorti taghmel ir-rilievi taghha `l quddiem. Dan it-testment sigriet kien prezentat ukoll mill-attur flimkien man-nota fuq riferita tad-9 ta` Gunju 2014.

Il-partijiet **jaqblu** li t-testment sigriet kien l-ahhar testment li ghamlet Loreta Saliba.

Ikkunsidrat :

V. Likwidazzjoni ta` l-assi ereditarji ta` Alexander Saliba

Mill-assjem tal-provi, jirrizulta li fid-data tal-mewt tieghu, Alexander Saliba ma kellux propjeta` parafernali u ghalhekk l-assi ereditarji tieghu huma kostitwiti mill-valur ta` nofs il-komunjoni tal-akkwisti ta` ma` martu Loreta Saliba.

Sabiex tasal ghall-konsistenza ta` dawn l-assi ereditarji, il-Qorti sejra ssegwi s-senjalazzjonijiet li ghamlu l-partijiet fin-noti ta` osservazzjonijiet taghhom.

1) <u>Immobbli</u>

Il-partijiet **<u>jaqblu</u>** illi l-immobbli kollha li kienu jippossjedu Alexander u Loreta Saliba kienu jaghmlu parti mill-komunjoni tal-akkwisti taghhom.

Il-partijiet **<u>jaqblu</u>** wkoll dwar il-valur ta` l-immobbli.

Il-lista tal-immobbli – li minnhom Alexander Saliba kellu n-nofs indiviz hija din :-

i) Nofs indiviz ta` porzjoni diviza ta’ art go San Giljan tal-kejl ta’ circa hames mija u tnejn u sittin metru kwadru (562 m.k.) inkluz razzett bla numru fi Triq il-Qalb Imqaddsa, San Giljan :

valur tan-nofs indiviz : **<u>€444,910.32</u>**.

ii) Nofs indiviz ta` porzjoni diviza ta' art go San Pawl il-Bahar tal-kejl ta' circa sitt mija u tnejn u tletin metru kwadru (632 m.k.) li ghandha faccata fuq Triq San Gorg, San Pawl il-Bahar :

valur tan-nofs indiviz : **€394,129.98**.

iii) Nofs indiviz ta` erba` (4) studio flats bla numru adjacenti wiehed ghall-iehor fil-kuntrada imsejha "Hatba 'l Bajda", Salina, limiti tan-Naxxar :

valur tan-nofs : **€174,703**.

iv) Nofs indiviz ta` blokk ta' erba' appartamenti bla numru maghruf bhala "Salina Court", gja maghruf bhala "Sandra Flats", f'Ball Street, Paceville, San Giljan :

valur tan-nofs : **€157,232.70**.

v) Nofs indiviz ta` "Malborough House", fi Triq il-Lacci, Bugibba, limiti ta' San Pawl il-Bahar :

valur tan-nofs : **€34,940.60**.

vi) Nofs indiviz tal-fondi numru 111 u 112, Triq San Trophimus, Sliema :

valur tan-nofs : **€107,733.52**.

vii) Nofs indiviz tal-fond rekwizizzjonat numru 121 gja 21 fi Triq Luqa Briffa, Gzira :

valur tan-nofs : **€20,380.01**.

Il-valur globali tan-nofs indiviz tal-immobbli huwa **€1,334,030.13**.

2) Depoziti u kontanti

a) Skond l-attrici

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghha, l-attrici – li fil-persuna taghha kienu trasfuzi l-atti wara l-mewt ta` zewgha John Saliba – taghmel elenku ta` depoziti

u flus ohra li tikkontendi li jaghmlu parti mill-komunjoni tal-akkwisti ta` bejn il-konjugi Alexander u Loreta Saliba u li allura nofshom jappartjenu lill-wirt ta` Alexander Saliba.

L-elenku kien dan :-

i)	Lombard Bank	Lm 2,600.00
ii)	Mid Med Bank	Lm 5,316.00
iii)	Govt. Savings Bank	Lm 1,190.00
iv)	Kontanti	Lm 1,900.00
v)	Kont kurrenti ma' Salina Bay Hotel Co. Ltd	Lm 29,708.00
vi)	Loan account	Lm 4,167.00
vii)	Kontijiet Bearer	Lm 23,207.00
	Total	**Lm 68,088 = €158,602.37**

Ghalhekk, skond l-attrici, il-figura li trid tidhol fil-wirt ta` Alexander Saliba hija **€79,301.18**.

b) Skond il-konvenuti

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghhom, il-konvenuti qeghdin **jaqblu** fuq il-figuri indikati i), ii), iii) u iv). Dawn l-ammonti wahedhom jaghtu somma globali ta` Lm 11,006 ekwivalenti ghal €25,637.08, li jfisser illi l-figura li tappartjeni lill-wirt ta` Alexander Saliba hija **€12,818.54**.

Il-konvenuti **jikkontestaw** il-pretensjoni tal-atturi dwar l-items v) u vi).

Dwar l-item vii), il-konvenuti jghidu hekk fin-nota taghhom :-

In kwantu jirrigwarda ghall-kontijiet hekk imsejha "Bearer" – l-esponenti kienu stqarrew, bazat fuq l-informazzjoni li kien tahom l-attur u ipprezenta f'dawn il-proceduri (ara fol 144) dwar f'xhiex kienu jikkonsistu l-ammonti f'kull

kont "Bearer", li kull tali kont kien gie debitament inkassat u ir-rikavat gie utilizzat sabiex thallset it-taxxa tas-successjoni tal-missier. Fil-fatt it-taxxa tas-successjoni tal-missier thallset direttament mill-attur wara li inkassa l-istess kontijiet bearer, billi ma kien hemm ebda flus likwidi li bihom, altrimenti, l-attur seta' hallas l-istess taxxa. L-ammont tat-taxxa tas-successjoni kienet tammonta ghal Lm46,091 - ara f'dan ir-rigward id-dokument preparat mill-esponenti: 'Estate of Alexander and Loreta Saliba'/ Pagni 4 u 6, Alex Saliba Net Value of Assets. Wiehed hawn irid izomm quddiem ghajnejh il-fatt li l-istess ammonti "bearer" kienu jiffurmaw parti mill-komunjoni tal-akkwisti ezistenti bejn il-genituri u attwalment biex thallset it-taxxa tas-successjoni tal-missier gew utilizzati flus [Lm23,207] li in realta kienu jappartjenu lil omm ukoll, u ta' din l-esponenti ghandhom jigu kompensati.

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Dwar items i) sa iv) **<u>ma hemmx kontestazzjoni</u>**.

Dwar items v) u vi), il-Qorti tirrileva li fl-udjenza tal-kawza tat-30 ta` Settembru 2013, id-difensur tal-atturi ddikjara li l-atturi kienu qeghdin **<u>jaqblu</u>** mal-konvenuti li l-items v) u vi) m`ghandhomx jaghmlu parti mill-wirt ta` Alexander Saliba.

Dwar item vii), il-Qorti tghid hekk :

1) Il-kontijiet bearer fl-ammont ta` Lm 23,207 kienu jappartjenu lill-komunjoni tal-akkwisti ta` bejn Alexander u Loreta Saliba ;

2) It-taxxa tas-successjoni tal-wirt ta` Alexander Saliba kienet tammonta ghal Lm 46,091 ;

3) Bl-import tal-bearer accounts thallset in parte t-taxxa tas-successjoni ta` Alexander Saliba.

4) Ghalhekk ma fadal l-ebda flus mill-bearer accounts.

5) Riferibbilment ghall-pretensjoni tal-konvenuti illi parti mit-taxxa tas-successjoni ta` Alexander Saliba thallset bi flus tal-armla Loreta Saliba, li mietet kwazi ghoxrin sena wara zewgha, il-Qorti tghid illi l-assjem tal-provi jeskludi li l-konvenuti bhala eredi ta` Loreta Saliba ghandhom jedd ghal xi kompensazzjoni stante li l-hlas tat-taxxa tas-successjoni ta` Alexander Saliba sar bl-accettazzjoni tal-istess Loreta Saliba *vita durante* u ghalhekk kull pretensjoni tal-konvenuti f`dan ir-rigward hija insostenibbli.

3) <u>Ghamara u deheb</u>

a) <u>Skond l-attrici</u>

L-attrici tikkontendi illi fid-data tal-mewt ta` Alexander Saliba, il-komunjoni ta` l-konjugi Saliba kienet tippossjedi ghamara u deheb li kienu stmati li jiswew Lm 2,118.00. Ghalhekk in-nofs li jispetta lill-wirt ta` Alexander Saliba jammonta ghal Lm 1,059 ekwivalenti ghal €2,466.80.

b) <u>Skond il-konvenuti</u>

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghhom, il-konvenuti jghidu hekk :-

L-ammont ta' Lm 2,118 li l-atturi elenkaw bhala "mobbli ohra bhal deheb u ghamara" ghandhom jitnaqqsu u mhux jizdiedu mal-assi tal-missier ghaliex l-ammont jirrapresenta spejjes imhallsa mill-eredi ghall-funeral ta' l-istess missier il-kontendenti.

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Il-valur pretiz ikopri kemm l-ghamara kif ukoll id-deheb minghajr distinzjoni. Huwa fatt maghruf li bhala regola l-valur tal-ghamara li kien jigi ndikat fid-denunzji tas-successjoni kien ikun baxx. Fl-assenza ta` l-prova ta` l-valur tal-ghamara fid-data tal-mewt ta` Alexander Saliba, kif ukoll minhabba l-fatt maghruf li accennat ghalih, il-Qorti mhijiex sejra tqis l-ghamara li kienet taghmel parti mill-komunjoni tal-akkwisti ghall-fini tal-komputazzjoni ta` sehem il-wirt ta` Alexander Saliba. Min-naha l-ohra sejra toqghod fuq il-figura ta` Lm 2,118 bhala l-valur tad-deheb.

Issa ghalkemm id-deheb kien jaghmel parti mill-komunjoni tal-akkwisti, u allura nofs il-valur huwa sehem il-wirt ta` Alexander Saliba, il-Qorti xorta wahda mhijiex sejra tattribwixxi nofs il-valur tad-deheb lill-wirt ta` Alexander Saliba in vista tat-tieni artikolu tat-testment sigriet ta` Loreta Saliba tat-22 ta` Gunju 1991 li l-Qorti sejra tittratta dwaru aktar `il quddiem.

4) <u>Kumpens ghal propjeta` esproprijata</u>

a) <u>Skond l-attrici</u>

Fil-komunjoni tal-akkwisti ta` bejn il-konjugi Saliba, kien hemm propjeta` fi Strada Stretta, Valletta, li kienet esproprijata mill-Gvern. Il-Gvern hallas is-somma ta` Lm 346,092.23 ekwivalenti ghal €806,177.49. Il-kont tal-bank fejn sar id-depozitu ghandu €844,477.48. Ghalhekk fil-wirt ta` Alexander Saliba ghandu jidhol nofs din il-figura u cioe` €422,238.74.

b) <u>Skond il-konvenuti</u>

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghhom, il-konvenuti jghidu hekk :-

7. Fis-sena 2003 u aktar precizament fil-03 ta' Marzu 2003, il-partijiet kollha gew notifikati b'ittra minghand id-dipartiment tal-Artijiet li permezz taghha gew infurmati li dik il-proprieta giet esproprijata. Il-konvenuti ikkontestaw dawk il-proceduri izda l-attur ghazel li ma jaghmel xejn. Ir-rizultat ta' dawk il-proceduri intemm b'success, fil-16 ta' Jannar 2004, ghall-esponenti izda, naturalment, il-kumpens ghall-espropriju dovut lill-attur baqa' dak li kien offrut. L-attur ghazel li jibqa' sieket u silenti u ma jaghmel xejn dwar il-proceduri li intavola id-Direttur tal-Artijiet. Ma jistax issa jippretendi li ghandu dritt jiggranfa anke mal-flejjes dovuti lill-esponenti.

8. Illi sussegwentement ghall-istess konkluzjoni tal-proceduri legali gie iffirmat il-kuntratt mad-Dipartiment koncernat li fih dehru il-partijiet kollha u kull parti irceviet minghand il-gvern malti dak li kien haqqha u jisthoqqilha. Ara f'dan ir-rigward il-kopja tal-kuntratt tal-04 ta' Dicembru 2007 fl-atti tan-nutar Vincent Miceli gia esibit u markat bhala Dokument AM1.

9. B'rizultat tal-mandat ta' sekwestru bin-numru 919/2007 li l-attur ippresenta kontra l-esponenti l-istess somma tal-espropriju giet sekwestrata u

sussegwentement depozitata taht l-awtorita tal-Qorti fil-27 ta' Dicembru 2007 u kien fuq inizjattiva ta' din il-parti li il-flus, flok ma baqghu imblukkati kapriccjosament u kontra l-interessi tal-partijiet kollha depozitati fir-registru tal-qorti minghajr imghax gew depozitati f'kont bankarju "escrow" f'isem it-tlett avukati koncernati. L-imghax li gew akkreditati fuq din is-somma mill-bank HSBC huwa bir-rata misera ta' 1.35% fis-sena. Kieku dan l-ammont li kien jispetta lill-esponenti, flok ma gie kapricciosament imblukkat minn John Saliba, intreha f'idejhom, huma setghu facilment jircevu imghax b'rata ferm ghola u ta' mhux anqas minn 5% fis-sena.

10. Mill-ammont globali ta' Lm221,986 [€517,089.21] imhallas mill-Kummissarju tal-Artijiet lill-vendituri (il-partijiet kollha f'din il-kawza) jirrizulta, mill-istess kuntratt li jinsab esebit, illi l-attur irceva is-somma ta' Lm23,200 [€54,041. 46] filwaqt li kull wiehed mill-ko-vendituri l-ohra ircevew is-somma ta' Lm49,696 [€115,161.93] ghal sehemhom. Ircevew ukoll is-somma ta' Lm124,104 [€289.088. 91] bhala imghax li minnhom l-attur irceva is-somma ta' Lm17,038 [€39,687. 17] bir-rimanenti tithallas lill-esponenti fi kwoti indaqs bejniethom. Kopja tal-kuntratt notarili li minnu jirrizultaw l-ammonti dovuti lil kull parti interessata diga tinsab esibita fl-atti ta' dawn il-proceduri.

11. Ghandu jinghad ghall-ezattezza illi il-Kummissarju tal-Artijiet, meta ghamel il-kalkoli tieghu, li kienu gew accettati ciecament mill-esponenti, ghamel zball ohxon kontra taghhom. Attwalment, anke minn kif jirrizulta mis-sentenza tal-Bord ta' l-Arbitragg dwar Artijiet tal-06 ta' Frar 2004 (Kawza 26/03) l-ammont li kien offrut mill-Kummissarju tal-Artijiet li gie notifikat lill-partijiet kien ta' Lm116,000 ghall-intier u ghalhekk sehem il-missier kien ta' Lm58,000 li minnu l-attur kellu biss kwinta parti u cioe Lm11,600 u decima parti tal-bilanc u cioe is-somma ta' Lm5,800 (il-parti tal-omm) biex b'kollox allura isegwi li l-attur ghandu dritt li jircevi mill-bejgh tal-proprieta ta' Strada Stretta is-somma globali ta' Lm17,400, apparte l-imghax relattiv. Attwalment il-Kummissarju tal-Artijiet, meta wiehed jezamina il-kuntratt, ghadda lil John Saliba l-ammont ta' Lm23,200. Inoltre akkreditah ukoll bl-imghax fuq l-istess somma u cioe Lm17,038 meta attwalment l-istess imghax, fuq l-ammont attwalment dovut lilu, kien jammonta ghal Lm12,778. 27. Fi ftit kliem l-ammont likwidabbli lil John Saliba mill-proprieta ta' Strada Stretta, bl-imghax b'kollox inkluz, jammonta ghal Lm30,178. 27 kontra l-ammont li gie likwidat u imhallas lil John Saliba mill-Kummissarju tal-Artijiet u cioe is-somma Lm40,237. 70.

12. Illi jekk qatt kien hemm sekwestru li sar vessatorjament huwa dan. L-ammont spettanti lill-attur kemm mill-eredita` ta' missieru kif ukoll minn dik ta' ommu qatt ma kienet messha in dubbio u fil-fatt minn dejjem kien hemm bizzejjed proprieta immobbli li ghadha in komuni, ammontanti, kif jghid l-attur stess fin-nota ta' sottomissjoni tieghu, ghal aktar minn miljun lira maltin u kwindi l-esponenti dejjem zammew lill-attur responsabbli ghall-imghax li huma tilfu b'rizultat tal-mandat ta' sekwestru li inhareg vessatorjament kontra l-esponenti. F'dan ir-rigward l-esponenti jippretendu li ghandhom id-dritt li jigu kompensati ghalihom u li tali ammont jigi pacut ma' kwalsiasi ammont li sejra tillikwida din il-Qorti favur l-atturi – dan apparte l-ispejjes relattivi mal-istess proceduri.

13. Isegwi ghalhekk li l-esponenti ghandhom id-dritt li jircevu is-somma differenzjali ta' Lm10,059. 43 [Lm40,237. 70 minus Lm30,178. 27] kif ukoll l-imghax li huma tilfu kapriccjosament b'rizultat tal-agir inkonsult ta' John Saliba meta issekwestra dak li ma kellux ghal fejn jissekwestra u li l-esponenti jikkalkolaw li kienu jircevu is-somma ta' Lm 83,144. 53 u cioe l-ammont ta' Lm107,962. 92 imghax kalkolat bil-05% fix-xahar fuq il-figura ta' Lm346,092.23 li minnu tnaqqas l-ammont ta' Lm30,178.27 li huwa ta' John Saliba. Minn din is-somma ta' Lm107,962. 92 sar tnaqqis ta' Lm21,095. 63 li huwa l-imghax li attwalment irrenda l-istess kont mill-bank HSBC sal-30 ta' Awwissu 2013 kif ukoll tnaqqis iehor ta' Lm3,722.76 bhala final withholding tax (15%) imnaqqsa mill-kont u b'hekk is-somma komplessiva ta' Lm24,818.39 tnaqqset mis-somma ta' Lm107,962. 92 bir-rizultat illi l-esponenti tilfu id-differenza ta' Lm83,144.53 f'imghax li kieku din l-azzjoni ma ittiehditx kapriccjosament minn John Saliba.

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Il-fondi go Strada Stretta, Valletta, li kienu esproprijati, kienu jaghmlu parti mill-komunjoni tal-akkwisti ta` Alexander u Loreta Saliba.

Jidher illi meta d-Dipartiment tal-Artijiet baghat l-ittra lill-hamest ahwa Saliba fejn ippropona l-kumpens ghall-esproprijazzjoni, huwa qieshom bhala l-hamest ulied tal-konjugi Saliba, bla ma dahal fil-konsiderazzjoni li ghar-rigward tal-wirt ta` Loreta Saliba, John Saliba kien biss legittimarju.

Jirrizulta li b`decizjoni moghtija fis-6 ta` Dicembru 2004 fil-kawza fl-ismijiet "*Kummissarju tal-Artijiet vs John Saliba, Giuseppa Ellul, Annie Micallef, Emmanuel Saliba u Miriam Cilia ghall-utile dominju perpetwu*" liema decizjoni saret gudikat il-Bord ta` Arbitragg dwar Artijiet ordna t-trasferiment b'titolu assolut tal-utile dominju perpetwu tal-fondi n-numru 20, 21, 22, 23, u 24, Triq id-Dejqa, Valletta, bil-kumpens dovut favur John Saliba bhala dak offrut mill-attur, u cioe sehem minn hamsa 1/5 ta' Lm10,000, Lm10,000, Lm80,000, Lm6,000, u Lm10,000 rispettivament, u dan peress illi John Saliba ma kienx ikkontesta l-valur offrut mill-Kummissarju tal-Artijiet, filwaqt li pproceda sabiex iddecieda illi s-somma dovuta lill-intimati l-ohra u cioe` l-konvenuti fil-kawza tal-lum, hu dak stabbilit mill-periti, li jigi aktar minn dak li talbu huma. Tali sitwazzjoni jipprospetta l-Artikolu 31(2) tal-Kap 88, meta jitkellem fuq l-ispejjez ta' procedura quddiem il-Bord ; Lm24,895, Lm12,253, Lm181,765, Lm16,302, Lm13,268, 5/248483 = Lm49696.60, sehem ta' kull wiehed Lm49,693.60 kull wiehed mill-intimati l-ohra, kollox dawn l-erbgha (Lm 49,696.60 x 4) = Lm198786.40, u dana skond relazzjoni tal-periti teknici, kif ukoll hatar lin-Nutar Vincent Miceli jew lin-Nutar li jkun qed jghamilha minfloku biex jippublika l-att fl-ufficju tar-rikorrent nhar l-14 ta' Frar 2005, fid-9.00am.

Jirrizulta li l-pubblikazzjoni tal-att ma sarx fl-14 ta` Frar 2005 billi wara din id-decizjoni, il-Kummissarju tal-Artijiet mexxa kontra l-hamest ahwa Saliba l-ewwel bi procediment ta` ritrattazzjoni li kien deciz kontra l-Kummissarju tal-Artijiet fit-30 ta` Mejju 2006, u in segwitu bi procediment quddiem din il-Qorti diversament presjeduta fejn talab it-thassir tad-decizjoni tal-Bord tas-6 ta` Dicembru 2004 liema kawza kienet deciza kontra l-Kummissarju tal-Artijiet fl-1 ta` Novembru 2006.

Jirrizulta li fil-21 ta` Gunju 2007, hareg Mandat ta` Sekwestru Nru 919/2007 wara talba ta` John Saliba.

Jirrizulta li fl-4 ta` Dicembru 2007 sar kuntratt fl-atti tan-Nutar Dottor Vincent Miceli li ghalih dehru *inter alia* l-hamest ahwa Saliba in esekuzzjoni tas-sentenza tal-Bord tas-6 ta` Dicembru 2004. Is-somma kapitali li hallas id-Dipartiment tal-Artijiet kienet ta` Lm 221,986.40 ekwivalenti ghal €517,089.21 in kwantu ghal Lm 23,200 ekwivalenti ghal €54,041.46 bhala l-kwota spettanti lil John Saliba, u Lm 49,696.60 ekwivalenti ghal €115,761.93 bhala l-kwota spettanti lil kull wiehed mill-erba` ahwa Saliba l-ohra. Id-Dipartiment hallas ukoll imghax ta` Lm 124,105.83 ekwivalenti ghal €289.088.81 in kwantu ghal Lm 17,037.70 ekwivalenti ghal €39,687.17 destinati lil John Saliba u in kwantu ghal Lm 107,068.13 ekwivalenti ghal €249,401.65 destinati lill-erbat ahwa Saliba l-ohra flimkien. L-imghax kien ikkalkolat skond il-ligi b`effett mill-1 ta` April 1993 sal-4 ta` Dicembru 2007.

Jirrizulta li dawn il-flus kienu kolpiti bil-Mandat ta` Sekwestru Nru 919/2007, u ghalhekk mill-ammont ta` Lm 346,092.23, il-Kummissarju tal-Artijiet iddepozita fis-27 ta` Dicembru 2007 taht l-Awtorita` tal-Qorti permezz ta` Cedola ta` Depozitu Nru 1642/2007 is-somma ta` Lm 341,438.55 wara li naqqas l-ispejjez tad-depozitu fl-ammont ta` Lm 4,653.68.

Jirrizulta li in segwitu wara ftehim bejn il-partijiet sar zbank tal-ammont depozitat li tqieghed imbaghad go kont bankarju f`isem l-avukati tal-partijiet fil-kawza tal-lum.

Din il-Qorti tghid illi s-somma ta` Lm 341,438.55 tappartjeni lill-komunjoni tal-akkwisti tal-konjugi Saliba. Ghalhekk il-wirt ta` Alexander Saliba ghandu jircievi Lm 170,719.27c. Tghid pero` illi minhabba l-mod kif svolga l-procediment tal-esproprijazzjoni, ir-ripartizzjoni ta` dik is-somma bejn il-partijiet ma tistax tkun indaqs.

Li kieku l-Qorti kellha taqsam Lm 170,719.27 bejn hamsa, minghajr ma taghti l-icken konsiderazzjoni ghall-mod kif svolga l-procediment tal-esproprijazzjoni, kull wiehed mill-hames eredi ta` Alexander Saliba jircievi Lm 34,143.85c. Billi pero` John Saliba "accetta" ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi l-offerta tal-Kummissarju tal-Artijiet (kontra li ghamlu l-erba` hutu l-ohra) il-Qorti tqis l-accettazzjoni tieghu bhala rinunzja ghal kwalsiasi ammont iehor in eccess tal-offerta eccetto l-imghax. Dan ifisser illi l-figura allokata lil John Saliba mill-Kummissarju tal-Artijiet skond id-decizjoni tal-Bord tas-6 ta` Dicembru 2004 u cioe` Lm 40,237.70 (Lm 23,200 + Lm 17,037.70) ghandha tkun bizzejjed biex tkopri s-sehem tieghu mill-wirt ta` Alexander Saliba u l-legittima tieghu fuq in-nofs l-iehor ta` Lm 170,719.27 li jaghmlu parti mill-wirt ta` Loreta Saliba. Ghar-rigward tal-imghax li akkumula fil-kont bankarju f`isem l-avukati tal-partijiet, wara li sar l-izbank tal-flus li kien iddepozita l-Kummissarju tal-Artijiet, John Saliba ghandu jircievi s-sehem tieghu ta` dak l-imghax ibbazat fuq il-figura ta` Lm 40,237.70. Il-bqija tal-flus u l-bqija tal-imghax ghandu jinqasam indaqs bejn il-konvenuti.

B`riferenza ghal uhud mis-sottomissjonijiet li ghamlu l-konvenuti, il-Qorti tirrileva illi hija marbuta tippronunzja ruhha dwar it-talbiet u l-eccezzjonijiet. Mhuwiex kompitu ta` din il-Qorti li fis-sentenza tal-lum tiddeciedi jekk il-Mandat ta` Sekwestru Nru 919/2007 kienx frivolu jew vessatorju inkella le. Jekk il-konvenuti huma tal-fehma li bl-ispedizzjoni tal-Mandat garrbu danni ghax kien frivolu jew vessatorju, allura ghandhom jipprocedu diversament.

L-istess ighodd ghall-kwistjoni tal-allegat zball fil-kalkoli li ghamel id-Dipartiment tal-Artijiet. Il-kuntratt jorbot lill-kontraenti u dment li ma jigix kontestat skond il-ligi, u allura jibqa` dak li hu, ma hemmx aktar x`isir ghajr dak li jghid.

5) <u>Depoziti esteri</u>

Jissemma depozitu ta` Franki Svizzeri fil-UBS Bank u depozitu ta` Franki Svizzeri fil-Lloyds Bank.

a) <u>Skond l-attrici</u>

L-attrici tikkontendi li l-komunjoni tal-akkwisti ta` bejn Alexander u Loreta Saliba tikkomprendi flus depozitati barra mill-pajjiz fl-ammont ta` 923,922 Franki Svizzeri (CHF). Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghha, l-attrici ma taghtix dettalji. Skond l-attrici, il-wirt ta` Alexander Saliba ghandu nofs dawn il-flus u cioe` CHF 461,961.

b) <u>Skond il-konvenuti</u>

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghhom, il-konvenuti jghidu hekk dwar id-depozitu fil-UBS Bank :-

14. Mhux minnu li hemm qbil bejn il-partijiet dwar l-ammont ta' CHF 923,922.00. Kif irrizulta waqt il-gbir tal-provi u aktar precisament kemm minn dak li qal il-konvenut Emanuel Saliba u kemm minn dak li naqas li jghid l-attur John Saliba l-istess attur <u>qatt ma pprezenta</u> opening balance fuq bank statement <u>originali</u> tal-UBS, allavolja kien dejjem jinsisti bil-kliem u bil-kitba li hu kellu id-dokumenti kollha tal-kontijiet. Ladarba kellu id-dokumenti kollha x'zamm lill-attur John Saliba milli johrog nadif u jipprezenta tali opening statement fl-original tieghu ? L-uniku persuna li kien firmatarju ta' dan il-kont barrani kien l-attur u hadd mill-esponenti ma kien firmatarju tieghu. Fil-fatt, kif irrizulta waqt il-gbir tal-provi u senjatament minn pagna 4 tal-affidavit tal-attur, kienet saret distribuzzjoni ta' GBP 20,000 lil kull wiehed u wahda mill-partijiet. Fil-fatt din id-distribuzzjoni saret qabel ma miet il-missier u t-tqassim sar minn dawn il-flus.

15. Minhabba li qabel ma giet istitwita il-kawza saru diversi laqghat anke fil-prezenza tal-kompjant Dr Joe Fenech, skond kif qal l-istess konvenut Emanuel Saliba, l-avukat Fenech stess kien insista u irrepeta kemm il-darba li hu personali kien prezenti ma' l-attur meta fetah dan il-kont tal-UBS u s-somma kienet ta' Lm 400,000.

16. Fl-affidavit tieghu, l-attur naqas milli jsemmi li huwa stess kien ghamel it-tieni distribuzzjoni, fuq rikjesta mill-omm, fis-somma ta' GBP 150,000, distribwita bejn il-kontendenti. Din saret fil-1984 u, kif jirrizulta mid-dokument esibit, dawn il-flus gew ukoll mill-UBS Bank. Id-dokument li jipprova din id-distribuzzjoni jinsab esibit mill-esponenti u tinsab a folio 134 tal-process.

17. L-attur dejjem qal li ghandu id-dokumenti kollha f'idejh dwar dan il-kont. Kien l-uniku firmatarju tieghu izda, ghal xi raguni jew ohra li jafha huwa biss, baqa' ma gie esibit ebda dokument iehor la mill-istess attur waqt li kien ghadu haj u lanqas mill-armla tieghu u uliedu wara mewtu.

18. Meta l-esponenti Emanuel Saliba pprova jiskopri aktar dwar il-kont in kwistjoni, huwa ma inghata (korrettement) ebda informazzjoni mill-bank u dan ghas-semplici raguni li huwa ma kienx firmatarju fuq l-istess kont. Il-bank innegalu it-talba tieghu ghal tali informazzjoni u il-bank kien korrett f'dan l-agir tieghu.

Dwar id-depozitu ta` Lloyds Bank, il-konvenuti jghidu hekk :-

19. L-esponenti Emanuel Saliba kien firmatarju ta' dan il-kont u kien izomm lil ommu infurmata. Kif qal l-esponenti fil-kors tal-gbir tal-provi, huwa kien mar jiltaqa' ma' Dr Joe Fenech f'lukanda f'Londra fejn it-tnejn kienu qeghdin, f'lukandi differenti – b'Dr Fenech fuq xoghol u l-esponenti fuq btala mal-mara. Dr. Joe Fenech kien qal lill-esponenti Emanuel Saliba li l-attur (f'isem il-kumpanija) kien tilef il-Kawza kontra Saga u li kien sejjer ixolji il-kumpanija. L-esponenti tkellem mal-attur telefonikament u, wara diskussjoni shuna billi Emanuel Saliba kien kontra ix-xoljiment tas-socjeta Salina Bay, l-attur kien haliflu li wara il-mewt ta' ommhom, kien sejjer jaghmilhom, lill-esponenti, "zibel u trab ta' l-art". L-esponenti informa lill-omm b'dan id-diskors u din tatu istruzzjonijiet biex jaghlaq dan il-kont bankarju li tieghu huwa kien firmatarju.

20. L-attur, fil-kors tal-kawza (ma' l-affidavit tieghu), ipprezenta statement li jgib id-data ta' April 1984 bl-ammont ta' CHF 586,422. 50 . Minn statement tal-bank li l-istess attur kien baghat lill-esponenti bid-data ta' Gunju 1987, jirrizulta bilanc ta' CHF 412,566. Minhabba mismanagement tieghu, l-attur tellef lill-partijiet l-ohra u lilu innifsu is-somma ta' CHF 111,644 (market

crash ta' Ottubru 1987). Qabel dan il-crash, l-attur kien inghata parir biex icaqlaq il-flus izda baqa' ma ghamel xejn.

21. Meta mis-somma ta' CHF 412,566 jitnaqqas it-telf imsemmi wiehed jasal ghas-somma ta' CHF 310,854 (GBP 105,000) li gew zbankati mill-esponenti fuq istruzzjonijiet tal-omm, kif gia` fuq spjegat.

22. L-esponenti Emanuel Saliba investa din is-somma ta' GBP 105,000 f'Decembru 1987 u, sal-1999, l-interessi akkumulati ta' GBP 110,000, is-somma li biha inghalaq il-kont kienet ta' GBP 215,000. L-omm regghet tat istruzzjonijiet lil binha Emanuel biex dawn il-flus (kapital u imghax) jigu zbankati u divizi bejn il-hamest ahwa, kif fil-fatt gara. L-attur irceva sehemu fl-ammont ta' GBP 43,000 u ghal din is-somma halla, assolutament bla ebda riserva ta' xejn, ricevuta, li kopja taghha tinsab ukoll esibita f'dawn il-proceduri.

23. L-esponenti jishaq li, kif xehed u mhux kontradett, illi l-attur kien jaf bl-ewwel figura tal-kont li l-omm ordnat li jinghalaq, ghaliex meta mar il-bank, ftit tal-granet wara l-gheluq tal-imsemmi kont, l-attur kien inghata mill-bank innifsu kopja tal-istatement li kien jindika li l-kont kien inghalaq.

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Hija l-fehma konsiderata tal-Qorti wara li qieset l-assjem tal-provi illi kwalsiasi flus li kienu depozitati barra, u li kienu tal-konjugi Saliba, inqasmu ndaqs bejn il-hames ahwa Saliba, in parte wara l-mewt ta` Alexander u l-bqija meta kienet ghadha hajja Loreta Saliba. Fic-cirkostanzi, il-Qorti mhijiex sejra taghti konsiderazzjoni ghall-pretensjoni tal-attrici f`dan ir-rigward.

6) <u>Akkwist ta` ishma fis-Salina Bay Hotel</u>

a) <u>Skond l-attrici</u>

L-attrici tirrileva illi permezz ta` kuntratt fl-atti tan-Nutar George Cassar tas-26 ta` Awissu 1988, John Saliba kien akkwista l-ishma li kellhom il-mejjet Alexander Saliba u Emanuel Saliba. John Saliba jixhed illi hallas is-somma

globali ta` Lm 386,000.00, inkluz imghaxijiet ; minnhom sehem Emanuel Saliba kien jammonta ghal Lm 49,500.00. Oltre dan kien sar pagament ta` Lm 50,000 li thallas permezz ta` *bearer book* ghall-bejgh ta` mobbli fl-istess lukanda ; minn liema prezz, sehem Emanuel Saliba kien jammonta ghal Lm 8,333.00. B`hekk l-ammont nett ghall-bejgh tal-ishma kien Lm 378,167.00. Dan l-ammont jappartjeni lill-komunjoni tal-akkwisti tal-konjugi Saliba u kwindi nofs u cioe` Lm 189,083.50 jappartjeni lill-wirt ta` Alexander Saliba soggett ghall-uzufrutt ta` martu Loreta Saliba waqt li n-nofs l-iehor kien ta` l-istess Loreta Saliba de proprio. John Saliba jghid li kien irceva ammont ta` Lm 27,571.00 permezz ta` depozitu bankarju fil-Bank of Valletta, soggett ghall-uzufrutt ta` Loreta Saliba. Billi sehem John Saliba kien ta` Lm 37,816.70, il-bilanc favur tieghu huwa Lm 10,245.70 ekwivalenti ghal €23,866.06.

b) <u>Skond il-konvenuti</u>

Fin-nota ta` osservazzjonijiet taghhom, il-konvenuti jghidu hekk :-

24. Illi it-termini tal-kuntratt jitkellmu wehidhom u ma hemm assolutament lok ghal ebda interpretazzjoni. Il-workings tal-esponenti li huma prezentaw lil din l-Onorabbli Qorti u hawn qed issir riferenza partikolari ghal pagna 5 tal-istess workings, huma kollha ibbazati fuq l-istess figuri rizultanti mill-kuntratt imsemmi.

25. Huwa veru li l-attur pprova jghid li l-avukat sottofirmat kellu somma ta' flus (Lm50,000) bhallikieku sottobanco, minghajr ma qal ezattament hekk, izda hekk ta x'jifhem – izda l-avukat sottofirmat sfida lill-attur jghid mnejn gew dawn il-flus u fejn marru dawn il-flus u l-attur baqa' sieket. L-attur ma kienx kapaci jghid xejn f'dan ir-rigward u dan ghas-semplici raguni li ma hemm xejn veru f'dak li xehed l-attur f'dan ir-rigward.

26. L-avukat sottofirmat xehed f'dawn il-proceduri u ghamilha cara daqs il-kristall illi ma kienx hemm centezmu anzi millezmu li setghet ghaddiet minn idejh li taghha ma kienx ta rendikont shih lill-partijiet u hadd minnhom ma kien skontent dwar l-istess amministrazzjoni. Hadd mill-partijiet, inkluz l-attur, ma qatt iddubita mill-integrita` tal-avukat sottofirmat, ghajr ghal meta l-attur xehed u prova jitfa' dell ikrah fuqu. L-avukat sottofirmat ma qaghdx lura u xehed f'dawn il-proceduri bil-gurament tieghu. Bl-akbar umilta` u bl-akbar sens ta' sodisfazzjon jinghad li Malta zghira u n-nies maghrufa, nirringrazzjaw 'l Alla.

27. Illi ghandu jigi notat ukoll illi skond it-termini tal-kuntratt l-attur kien zamm f'idejh is-somma ta' Lm15,327 sabiex jaghmlu tajjeb ghat-taxxa "not in dispute till 1985) – izda attwalment l-istess attur qatt ma pprovda ricevuta mill-Kummissarju tat-Taxxi Interni li dawn il-flus attwalment thallsu kif kienu intenzjonati li jsir u kwindi l-attur ghandu f'idejh flus appartenenti lill-esponenti li ma gewx imhallsa kif kienu miftehma. Id-Dokument JS11, fl-ammont ta' Lm 3301 apparte li huwa ricevuta ghal figura kompletament differenti minn dak imsemmi fil-kuntratt, hija definite mill-istess Kummissarju bhala "settlement tax" izda ma hemm xejn x'jindika bhala perijodu jew dettalji ohra u ghalhekk ma tistax tittiehed bhala li hija imhallsa ghall-iskop intiz. Raguni ohra ghala wiehed jiddubita minn dan il-pagament hija li il-kuntratt hu datat Awwissu 1988 fil-waqt li id-dokument JS11 huwa datat 09 ta' Dicembru 2004 – u cioe diskrepanza ta' aktar minn sitt snin!

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Il-Qorti mhijiex sejra tidhol fil-kwistjoni tal-allegazzjoni – vera jew prezunta, velata jew sottintesa - li seta` ghamel John Saliba dwar l-imgieba tal-avukat tal-konvenuti billi ma tqisx li b`dak li stqarr seta` bidel xi haga mill-kwistjoni li ghandha quddiemha. Dan apparti l-fatt accertat li, abbazi tal-provi akkwiziti, il-Qorti ma sabet l-ebda nuqqas ta` xi xorta da parti tal-avukat tal-konvenuti. Dwar dan, il-Qorti hija pjenament sodisfatta.

Dan premess, il-Qorti ssib illi l-konteggi tal-attur dwar dan il-kap huma verosimili u sejra toqghod fuqhom.

7) <u>Taxxa tas-successjoni</u>

a) <u>Skond l-attrici</u>

It-taxxa tas-successjoni ta` Alexander Saliba kienet tammonta ghal Lm 46,091. Sehem John Saliba minn dan il-kont kien ta` Lm 9,218.20. John Saliba hallas taxxa addizzjonali ta` Lm 3,301.00 ghalkemm is-sehem tieghu kellu jkun ta` Lm 825.25. Ghalhekk it-tnaqqis li ghandu jkun hemm mill-kalkolu dovut lill-

attur mill-eredita` ta` Alexander Saliba jammonta ghal Lm 6,742.45 ekwivalenti ghal €15,705.68.

b) <u>Skond il-konvenuti</u>

Il-konvenuti jaccettaw illi t-taxxa tas-successjoni ta` Alexander Saliba kienet ta` Lm 46,091. Dwar il-konteggi l-ohra, il-konvenuti ma jghidu xejn.

c) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Kwazi n-nofs tat-taxxa tas-successjoni thallset bl-import tal-bearer accounts li rrizulta kemm kienu fid-data tal-mewt ta` Alexander Saliba. Il-bqija tat-taxxa thallset ukoll. L-uniku esbors li jidher li kien hemm kienet it-taxxa addizzjonali li hallas direttament John Saliba nkluz is-sehem tieghu. Ghalhekk John Saliba ghandu jiehu lura mill-wirt id-differenza bejn Lm 3,301 + Lm 825.25, ekwivalenti ghal €5,767.52.

8) <u>Riassunt tal-assi</u>

Abbazi tal-konsiderazzjonijiet fuq riferiti, il-wirt ta` Alexander Saliba huwa kompost kif gej :

<u>Assi</u>

Immobbli	€ 1,334,030.13 +
Depoziti u kontanti	€ 12,818.54
Fondi esproprijati	€ 397,668.93
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 376,221.76

(wara li tnaqqas l-akkont fl-ammont ta` €64,223.15 li diga` rcieva John Saliba)

Taxxa addizzjonali tas-successjoni	€	5,767.28
TOTAL	**€ 2,126,506.64**	

9) Qasma u assenjazzjoni

a) Legati

Skond iz-zewg testmenti ta` Alexander Saliba fuq riferiti, jirrizulta li thallew legati ; uhud mil-legati li thallew bis-sahha tal-ewwel testment, tnehhew fit-tieni testment jew gew modifikati. Fin-noti ta` osservazzjonijiet taghhom, il-partijiet ittrattaw mill-inqas dwarhom, hlief ghal accenn ghal ishma ta` l-konvenut Emanuel Saliba fis-Salina Bay Hotel Company Limited. Ghajr ghal dak rilevat fin-noti ta` osservazzjonijiet, il-Qorti sejra tassumi li ma hemmx pretensjonijiet dwar il-legati ; ghalhekk mhijiex sejra tnaqqas xejn aktar minn dak li ghandu jinqasam bejn l-eredi.

b) Qasma

Fil-fehma tal-Qorti, il-hames eredi ta` Alexander Saliba ghandhom jircievu hekk :

John Saliba (l-attrici)

Immobbli	€ 266,806.03 +
Depoziti u kontanti	€ 2,563.71
Fondi espropprijati	€ 93,728.63
(inkluza porzjoni tal-legittima tal-omm)	
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 23,865.82
Taxxa addizzjonali tas-successjoni	€ 5,767.28
TOTAL	**€ 392,731.47**

Giuseppa Ellul

Immobbli	€ 266,806.03 +
Depoziti u kontanti	€ 2,563.71
Fondi espropprijati	€ 75,985.07
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 88,088.98
TOTAL	**€ 433,443.79**

Annie Micallef

Immobbli	€ 266,806.03 +

Depoziti u kontanti	€ 2,563.71
Fondi esproprijati	€ 75,985.07
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 88,088.98
TOTAL	**€ 433,443.79**

Emanuel Saliba

Immobbli	€ 266,806.03 +
Depoziti u kontanti	€ 2,563.71
Fondi esproprijati	€ 75,985.07
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 88,088.98
TOTAL	**€ 433,443.79**

Miriam Cilia

Immobbli	€ 266,806.03 +
Depoziti u kontanti	€ 2,563.71
Fondi esproprijati	€ 75,985.07
Ishma tas-Salina Bay Hotel	€ 88,088.98
TOTAL	**€ 433,443.79**

c) <u>Assenjazzjoni</u>

Qabel tesprimi l-gudizzju taghha, il-Qorti sejra taghmel riferenza ghall-gurisprudenza.

Fis-sentenza fl-ismijiet "**<u>Giuseppe Mejlak et vs Cecilia Zahra Scicluna</u>"** riportata fil-Kollez. Vol. XXXII.I.239**,** il-Qorti ta` l-Appell qalet hekk :-

Illi in tema generali, fejn hija possibbli d-divizjoni materjali komodament u bla diskapitu, ir-rimedju tal-licitazzjoni, li huwa ukoll mod kif issir il-qasma, ghandu jcedi l-kamp ghad-divizjoni. Sabiex ikollu prevalenza r-rimedju tal-licitazzjoni ma hemmx bzonn li ssir ricerka jekk il-qsim tal-haga li tkun hijiex assolutament u materjalment (fizikalment) impossibbli (haga per se rarissima dwar l-immobili li kwazi dejjem b`xi mod jew iehor jistghu jigu maqsuma u frazzjonati f`porzjonijiet) imma jekk l-istess qasma tistax issir komodament u minghajr ma l-haga indiviza titlef il-valur jew tkun kagun ta` pregudizzju komuni, jew il-qasma tgharraq jew tirrendi mhux civili l-haga ;

Illi minn dan jitwassal car li sabiex il-haga tista` tinghad jew le komodament divizibbli u bla diskapitu, il-gurista ghandu jhares lejha fl-istat taghha fl-epoka meta giet radikata t-talba ghall-licitazzjoni (ara Troplong, Della Vendita, fil-qiegh para. 862 Ediz. Livorno, 1638 Fratelli Vignozzi e Nipote, pagina 456, colonna 2da.) ;

llli ma hemmx bzonn jinghad li d-decizjoni tal-kwistjoni timporta apprezzament ta` fatt, u kien ghalhekk li gie deciz mill-Qorti taghna li l-gudikant mhux obbligat jikkonforma ruhu mal-opinjoni tal-periti, li l-Qorti tkun innominat, kontra l-konvinzjoni morali tieghu u ghalhekk ghandu s-setgha diskrezzjonali jirrisolvi, skond ic-cirkostanzi, il-punt jekk il-haga in kwistjoni hijiex jew le komodament divizibli u bla hsara jew diskapitu (ara Appell 17 Marzu 1865 in re "Ebejer - vs - Griscti" Kollez. Vol. III pag. 292 in ispecje. pag.

293 fil-qiegh tal-pagina. Prim Awla Civili 20 ta` Ottubru 1877 in re "Ellul - vs - Brincat" Kollez Vol VIII pag. 321, u in ispecje pag. 322, Kol. la.) ;

llli jigi affermat ukoll li l-kliem "maqsum bla xkiel" huwa korrispondenti ghall-kelma tal-Kodicijiet kontinentali fejn giet uzata l-kelma "kommodament" u uzata mill-Ligi taghna, jidhol mhux biss il-kuncett ta` parti ohra li tikkomprendiha, liema hemm u ghandu jkun hemm l-impenn tal-kuncett tal-qasma diretta bejn hsieb u fehema tal-konservazzjoni, u li minn dik l-istess qasma tkun tista` titnissel ripartizzjoni ugwali dwar il-vantaggi li l-istess haga tipptokura fl-istat li tkun fih qabel id-divizjoni ;

Minn dan jitnissel car li l-qasma li minnha jokkupa ruhu d-dritt privat ma hijiex ix-xoljiment tal-partijiet li jikkomponu l-haga ndiviza, jew disunjoni li tista` jkollha bhala konsegwenza necessarja r-risultat rovinuz tal-istess haga 'pro indiviza'.

Illi ghall-konferma ta` dawna l-principji li ntqalu fuq jinghad li wiehed mill-kriterji principali fil-kaz ta` dubju dwar id-divizibilita` ta` stabbli huwa desunt min-necessita` li fond ma jigix smemdrat sabiex ma jkunx deprezzat, u l-imhallef tal-kwistjoni ghandu jesigi mill-parti stat ta` konfront bejn il-valur tal-immobbili intier u dak ta` l-istess smembrament s`intendi kif il-fond ikun jinsab." (Ara Appell Casale 29 ta` Jannar 1887. "Giur. Cas . 12 citat mill-Baldi, Diritto Civile, Vol I, pag. 993 vuci `Vendita` inspecje "Vendita degli immobili").

Fis-sentenza taghha tat-3 ta` Ottubru 2003 fil-kawza "**Deguara vs Calleja et**", din il-Qorti (**PA/PS**) irriaffermat illi f`materja ta` divizjoni ta` beni komuni hemm regoli bazici li ghandhom jigu osservati :-

i) Il-kondividendi ghandhom dritt jiehdu sehemhom mill-hwejjeg komuni in natura ;

ii) Mill-qasma jehtieg li titnissel ripartizzjoni ugwali ;

iii) Wiehed ghandu jirrikorri ghal-licitazzjoni bhala rimedju straordinarju u eccezzjonali meta d-divizjoni ma tistax issir komodament u minghajr hsara jew pregudizzju ghall-kondividendi ;

iv) Fid-divizjoni ta' assi ereditarji jridu jingiebu fil-qasma dak kollu li jidhol f'dawk l-assi. Dan skond il-principju illi "judex familiae erciscundae nihil debet indivisum relinquere".

Fis-sentenza taghha tal-25 ta` Settembru 2003 fil-kawza "**Grech et vs Grech et**", din il-Qorti (**PA/JRM**) qalet hekk –

"It-talba sabiex gid immobbli mizmum minn ghadd ta' sidien jinbiegh b'licitazzjoni, trid titqies fid-dawl tal-principji ewlenin li jsawru l-istitut tal-ligi li titkellem dwar gid komuni. Fost dawn il-principji hemm dak li kull wiehed mis-sidien ta' haga komuni ghandu l-jedd li jiehu s-sehem tieghu tal-gid in natura, u l-principju l-iehor li hadd ma jista' jigi mgieghel jibqa' jzomm haga flimkien ma' haddiehor. Ghalhekk, meta ssir il-qasma, r-regola hija li kull wiehed mis-sidien jiehu (skond is-sehem tieghu) bizzejjed mill-gid komuni fil-kwalita' li dak il-gid ikollu fil-waqt tal-qasma. Dan igib mieghu l-effett li l-licitazzjoni hija l-eccezzjoni ghar-regola, u tikkwalifika bhala rimedju straordinarju fil-konfront tar-rimedju ordinarju tal-qasma in natura. Kemm hu hekk, l-artikolu 515 tal-Kap 16 ifisser f`liema cirkostanzi ghandha ssir ;

Huwa possibbli li ssir il-qasma in natura wkoll fejn l-ishma ma jkunux daqsinsew. Madankollu, jekk biex jitharsu l-principji fuq imsemmija l-qasma tal-hwejjeg komuni tkun qeghda ssir biss fid-dieher u tkun mghobbija b'soluzzjonijiet imgebbda, bhal, per ezempju, ekwiparazzjonijiet qawwija, f'dan il-kaz ikun ghaqli li ssir il-licitazzjoni u tkun qeghda tithares il-ligi fil-kelma u l-ispirtu taghha jekk l-eccezzjoni teghleb lill-principju. Daqstant iehor irid jinghad li l-ligi ma tridx li, biex issir il-qasma, min ikun jifred il-fondi fi bcejjec jew johloq fuqhom servitujiet. F'kaz bhal dan, jidher xieraq li ssir il-licitazzjoni ;

Huwa mghallem ukoll f'dan il-qasam li ma tistax issir il-licitazzjoni ta' gid immobbiljari wiehed jekk is-sidien ikunu jzommu bejniethom gid komuni iehor. M'huwiex imholli lis-sidien komuni li jwettqu process spezzettat tal-qasma ta' gidhom komuni, bhalma lanqas huwa moghti (ghaliex intempestiva) li ssir talba ghal-licitazzjoni ta' post li jaghmel bicca minn wirt li ghadu ma giex likwidat ;

Ghandu jibqa' dejjem meqjus li l-licitazzjoni ssir inevitabbli biss fejn il-gid komuni ma jkunx jista' jinqasam minghajr xkiel jew fejn ikun hemm xi gid li l-ebda wahda mill-partijiet ma tkun tista' jew tkun trid tiehu ghandha. Fuq kollox, il-fondi li jistghu jinbieghu b'licitazzjoni jridu jkunu tassew ma jistghux jinqasmu bla xkiel min-natura u l-bixra taghhom, u mhux ghaliex imqeghda f'dak l-istat minhabba xi twahhid artificjali jew bidliet strutturali li jisnaturaw l-istess fondi ;

Inghad li l-kliem "bla xkiel" fil-ligi jfissru bhala "minghajr ma ssir hsara lill-interessi ta' dawk li qeghdin jaqsmu", filwaqt li "bla hsara" jfissru "minghajr ma jkun hemm tnaqqis fil-valur tal-gid bil-qasma tieghu". L-applikazzjoni ta' tali kriterji f'dan ir-rigward hija wahda ta' fatt. Il-kwestjoni ghalhekk dwar jekk ghandhiex tigi ordnata l-licitazzjoni bhala mezz estrem biex wiehed johrog mill-komunjoni, minflok ir-rimedju ordinarju tad-divizjoni, tirriduci ruhha f'jekk il-qasma materjali hijiex possibbli fil-limiti hawn fuq imfissra ;

Huwa accettat ukoll li t-talba ghall-qasma timplika fiha wkoll talba ghal-licitazzjoni meta johrog li l-gid komuni ma jistax jinqasam minghajr xkiel u hsara. B'mod partikolari, l-Qorti ghandha s-setgha li tordna l-licitazzjoni meta tkun intalbet il-qasma, kif ukoll tista' tordna l-qasma minkejja tkun intalbet il-licitazzjoni, u dan ghaliex il-licitazzjoni m'hijiex ghajr modus divisionis."

In kwantu ghal dawk **<u>l-assi li mhumiex immobbli</u>**, dawn ghandhom jinqasmu u jigu assenjati bejn il-hames eredi skond ma nghad *supra* taht V(9)(b) billi :-

1. L-attrici tiehu €125,923.44
2. Giuseppa Ellul tiehu €166,637.76
3. Annie Micallef tiehu €166,637.76

4. Emanuel Saliba jiehu €166,637.76 u

5. Miriam Cilia tiehu €166,637.76.

In kwantu jirrigwarda **l-immobbli**, il-Qorti qieset il-possibilita` ta` qasma tal-immobbli fis-sens illi dawn jigu divizi f`hames lottijiet b`valur ta` €266,806.03 ghal kull lott u b`kull wiehed mill-hames eredi jiehu lott bix-xorti ; izda wara li hasbet fit-tul u hadet kont ta` kollox, issib li l-licitazzjoni ma tistax tigi evitata ghaliex l-porzjonijiet indivizi immobbli ma jistghux jinqasmu minghajr xkiel tenut kont tan-natura taghhom ; inoltre l-Qorti hija tal-fehma li eventwali ekwiparazzjoni tkun eccessiva tant li tirrendi d-divizjoni mprattikabbli.

Ikkunsidrat :

VI. Likwidazzjoni ta` l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba

Mill-assjem tal-provi, jirrizulta li fid-data tal-mewt taghha, il-gid ta` Loreta Saliba kien kostitwit minn dak li kien fadal minn sehma tal-komunjoni tal-akkwisti ma` zewgha Alexander, u l-gid li kisbet bejn id-data tal-mewt ta` zewgha u d-data tal-mewt taghha.

Kif ghamlet meta giet biex tistabilixxi l-assi ereditarji ta` Alexander Saliba, il-Qorti sejra tqis is-senjalazzjonijiet li ghamlu l-partijiet fin-noti ta` osservazzjonijiet taghhom.

1) <u>Immobbli</u>

Dak li diga` nghad dwar l-immobbli fil-kaz tal-wirt ta` Alexander Saliba jghodd ghall-wirt ta` Loreta Saliba. Ghalhekk il-Qorti taghmel riferenza ghal-lista u l-valuri indikati fis-sezzjoni V.1 *supra* ta` din is-sentenza u tghid li dawn ighoddu ghall-wirt ta` Loreta Saliba.

2) <u>Depoziti u kontanti</u>

Il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li rrilevat fis-sezzjoni V.2 *supra.* Ghall-istess ragunijiet, fil-wirt ta` Loreta Saliba trid tidhol il-figura ta` **<u>€12,818.54</u>**. Il-Qorti pero` tirrespingi kull pretensjoni tal-attrici dwar il-*bearer accounts.*

3) <u>Ghamara u deheb</u>

Il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li rrilevat fis-sezzjoni V.3 *supra.*

Il-Qorti tirreferi wkoll ghat-tieni artikolu tat-testment sigriet ta` Loreta Saliba li kien jaqra hekk :-

Inhalli b`titolu ta` prelegat konsegwibbli in piena proprieta` wara mewti lill-uliedi l-bniet Josephine Ellul, Annie Micallef u Miriam Cilia, f`sehem indaqs bejniethom u bis-sostituzzjoni favur ir-rispettivi uliedhom f`kaz ta` premorienza l-oggetti kollha tad-deheb, metall iehor prezzjuz u hagar fin u gioielli li jiena nkun nippossjedi fil-gurnata ta` mewti. Niddikjara illi dawna l-effetti mhollija minni bi prelegat jappartienu ghall-komunjoni tal-akkwisti esistenti bejni u l-mejjet zewgi Alexander Saliba. Minkejja dan nordna illi dawna l-effetti ghandhom jittiehdu minn dawna t-tlett uliedi l-bniet fl-intier u mhux in-nofs tieghi biss.

Ghall-fini tal-kalkolu tal-legittima spettanti lil John Saliba, dan il-legat irid jitqies mal-assjem tal-assi ereditarji ta` Loreta Saliba (ara **"Vella vs Bezzina et"** –Appell, tal-20 ta' Novembru 1998).

Pero` minhabba l-*legato di cosa altrui,* ghall-fini tal-kalkolu tal-legittima, il-Qorti sejra toqghod il-valur ta` **€2,466.80** u cioe` n-nofs fil-valur li kien jispetta lill-wirt ta` Loreta Saliba.

4) Propjeta` espproprijata

Il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li rrilevat fis-sezzjoni V.4 *supra.*

Fl-assi ereditarji ta` Loreta Saliba ghandha tidhol is-somma ta` **Lm 170,719.27**. Ghar-ragunijiet rilevati fis-sezzjoni V.4 *supra* din is-somma ghandha tmur kollha kemm hi favur il-konvenuti ghaliex il-legittima tal-attur diga` thallset kif hemm spjegat.

5) Depoziti esteri

Il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li rrilevat fis-sezzjoni V.5 *supra.*

Ghar-ragunijiet hemm imfissra, il-Qorti mhi sejra tinkludi xejn fl-assi ereditarji ta` Loreta Saliba.

6) Il-bejgh tal-Lukanda Salina Bay

i) Skond l-attrici

L-attrici tghid hekk :-

Illi b'riferenza ghall-kuntratt tal-bejgh tal-lukanda permezz ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar George Cassar tas-26 ta' Awissu 1988 li ghalih gja saret riferenza, jirrizulta illi sehem Loreta Saliba kien jammonta ghal Lm 189,083.

ii) Skond il-konvenuti

Min-naha taghhom, il-konvenuti meta jittrattaw l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba ma jaghmlux riferenza ghas-sehem ta` Loreta Saliba mill-bejgh tal-lukanda.

iii) Il-fehma tal-Qorti

Bis-skiet taghhom, il-Qorti qeghda tifhem li l-konvenuti qeghdin jaccettaw illi sehem Loreta Saliba kien jammonta ghal **Lm 189,083** u ghalhekk dik is-somma taghmel parti mill-wirt taghha. Dan apparti li l-kuntratt tas-26 ta` Awissu 1988 huwa car u inekwivoku.

7) Loan Account u Current Account fil-kotba tal-lukanda

i) Skond l-attrici

L-attrici tghid hekk :

Illi billi jirrizulta illi fil-kotba tal-lukanda kien hemm Loan Account ta' Lm 8,333.00 u Current Acount ta' Lm 59,415.00 b'dan li ghandu jittiehed in konsiderazzjoni sehem Loreta Saliba ammontanti ghal komplessivament ghal LM 33,874.00.

ii) Skond il-konvenuti

Il-konvenuti jghidu hekk :

Ma ghandha tigi ikkonsidrata ebda pretensjoni tal-attur in konnessjoni ma' xi self jew current account li seta' kien hemm. L-esponenti jaghmlu umili riferenza ghall-kuntratt ta' bejgh tal-iqsma tal-lukanda u senjatament ghall-pagni 9 u 10 gia fuq riportati.

iii) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Fil-kuntratt tal-bejgh (ara fol 153 sa fol 165) jinghad hekk :-

Il-komparenti qeghdin jaqblu u jiddikjaraw li huma ghamlu l-konteggi kollha rigward l-operat tal-Lukanda mad-diretturi taghha u kull dritt li hemm spettanti lilhom mill-istess socjeta`, u jiddikjaraw li huma sodisfatti bl-aktar mod assolut mil-istess konteggi u m`ghandhom l-ebda "claim", dritt jew pretensjoni kontra xulxin ghal kwasiasi raguni dwar xi materja li saret qabel illum u ghalhekk bl-akkwist ta` dawn ix-xhares u l-pagament tal-prezz fuq imsemmi qed isiru "in full and final settlement" bejniethom ghal kwalsiasi pretensjoni li seta` kien hemm bejniethom, kif ukoll bejn kull wiehed u wahda minnhom fil-konfront tal-istess socjeta`, li fil-konfront taghha wkoll jiddikjaraw li m`ghandhom l-ebda pretensjoni. ***Il-vendituri qeghdin jirrinunzjaw ghal kull self li seta` sar mis-socjeta` minnhom jew mill-awtur taghhom u li ghadu jirrizulta mill-kotba tas-socjeta` fil-konfront taghhom kollha****. Dan is-self li sar in parti "brevi manu" u in parti permezz ta` kuntratt fl-atti tan-Nutar George Cassar tal-ewwel (1) ta` Gunju elf disa` mija sitta u sebghin (1976) qieghed jigi trasferit lill-istess kompratur li qed jaccettah u li qed jigi surrogate fid-drittijiet kollha tal-vendituri* ***u l-prezz ta` dan is-self gie inkluz u involut fil-prezz tal-istess shares akkwistati.*** (enfasi tal-qorti)

Fis-sentenza taghha tat-28 ta` Frar 1997 fil-kawza "**<u>John Zammit et vs Michael Zammit Tabona et noe</u>**", il-Qorti tal-Appell qalet hekk :-

"Meta l-kliem ta' l-att huma cari, l-interpretu ghandu joqghod ghal dawn il-kliem u mhux jirrikorri ghall-kongetturi" (Vol. XXXVI,P.I.,p.191). Skond kif osservat il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza "Sciberras Trigona - vs - Aneico" deciza fis-6 ta' Ottubru, 1883, "quando le parole dell'atto sono chiare si deve stare alla lettera dell'atto." U f'dan il-kaz kif jiddikjaraw u jaqblu l-kontendenti, il-kliem fuq riportati huma cari u univoki - anke jekk huma jaslu ghall-konkluzjonijiet dijametrikament opposti dwarhom. Pero' fl-applikazzjoni tar-regoli ta' interpretazzjoni m'hijiex l-interpretazzjoni tal-kontendenti ghall-kliem tal-konvenzjoni jew is-sens divers minnhom lilhom moghti li jiswa imma hu l-

qari oggettiv tal-gudikant li jaghti lill-kliem is-sens ordinarju tieghu fil-kuntest ta' kif gie uzat mill-kontraenti li ghandu jghodd. Jekk ghall-gudikant id-dicitura uzata ma tistghax ma twassalx oggettivament ghal sens car u univoku, hu dan is-sens li ghandu jfisser il-volonta' espressa mill-kontraenti fil-konvenzjoni taht ezami. Hu biss "meta t-termini tal-kuntratt huma oskuri li jrid jigi konsidrat dak li l-partijiet kontraenti riedu ...... Hija norma ta' interpretazzjoni stabbilita mill-ligi, illi meta l-espressjonijiet fil-konvenzjoni skond is-sens lilhom attribwit mill-uzu fl-epoka tal-kuntratt, huma cari, m'hemmx lok ghallebda interpretazzjoni". (Vol. XXXIV, P.I. p.27)

Fis-sentenza taghha tal-4 ta` Dicembru 1998 fil-kawza "**Carmelo Grech vs Julian Zammit Tabona noe**", il-Qorti tal-Appell qalet hekk :-

"Dan qed jinghad ghaliex fejn il-konvenzjoni tirrizulta cara u mill-volonta tal-kontraenti liberament espressa, tirrizulta inekwivoka, mhux lecitu ghall-Qorti illi tinterpreta tali konvenzjoni jew tattribwilha motivazzjoni ulterjuri li la tirrizulta mid-dicitura tal-ftehim u lanqas minn cirkostanzi ohra. Jigifieri fejn issinjifikat tal-konvenzjoni jkun car u fejn il-fatti li jkunu wasslu ghal dak il-ftehim kif ukoll fatti sussegwenti ma jpoggux fid-dubju l-volonta tal-kontraenti ma kienx lecitu ghall-gudikant illi jaghti lil dik l-iskrittura sinjifikat divers minn dak liberament espress mill-kontraenti."

Hija l-fehma meqjusa ta` din il-Qorti illi l-kliem tal-ftehim huwa car u ma jaghti l-ebda lok ghal interpretazzjoni. Il-pretensjoni tal-attrici hija nfondata.

8) Muniti tad-deheb u tal-fidda

i) Skond l-attrici

L-attrici tghid hekk :-

Illi kien hemm ukoll kaxxa b'numru ta' muniti tad-deheb u deheb u fidda iehor u dwar liema l-konvenuti baqghu qatt ma taw l-ebda rendikont dwarhom.

L-esponent jattribwixxu ammonti rispettivi ta' Lm 1935.00 ghall-muniti u LM 10,000 ghad-deheb u fidda.

ii) **Skond il-konvenuti**

Il-konvenuti jghidu hekk :-

Skond it-termini tat-testment tal-omm l-affarijiet tad-deheb ghandhom imorru ghand uliedha il-bniet, kif fil-fatt attwalment sar. L-attur, konsapevoli ta' dan il-fatt, meta saret il-qasma bejn il-bniet, ma ghamel ebda pretensjoni ta' xejn f'dan ir-rigward.

L-ebda munita ma nstabet, wara li mietet l-omm.

Ghar-rigward ta' xi oggetti tad-deheb u fidda li kienu jappartjenu lill-Lukanda ma ingabet ebda prova dwar il-valur taghhom, ma jistax jinghata ebda valur arbitrio boni viri minghajr lanqas biss ma gew, imqar formalment esibiti f'dawn il-proceduri u kwindi ma jistghu qatt jifformaw parti mill-mertu ta' din il-kawza. In realta dawn l-oggetti tad-deheb u fidda kienu jiffurmaw parti mill-mertu ta' arbitragg li kien jesisti bejn il-partijiet u li ghal xi raguni jew ohra qatt ma ipprogredixxa u baqa' sospiz – ara f'dan ir-rigward pagna 5 tal-dokument esibit mill-esponenti li gie esibit fil-03 ta' Marzu 2008. Dawn l-oggetti fil-mertu tal-arbitragg bejn il-partijiet kienu gew ivvalutati ghal madwar Lm3000.

iii) **Il-fehma tal-Qorti**

Il-Qorti qeghda tirrespingi l-pretensjoni attrici fuq insufficjenza ta` provi.

9) **Dhul u spejjez**

i) Skond l-attrici

L-attrici tirreferi ghar-rendikont tad-dhul u spejjez tat-testatrici li sar mill-konvenuti u tghid hekk :

Illi fir-rendikont maghmul mill-konvenuti, hemm elenku ta' dhul u spejjez ta' Loreta Saliba. Jispikka l-fatt illi filwaqt li fejn si tratta ta' spejjez l-konvenuti kienu dettaljati hafna, fejn jidhol id-dhul, partikolarment il-kalkolu tal-imghax li rceviet Loreta Saliba, l-konvenuti kienu konservattivi meta jallokaw somma ta' Lm 31, 249.00 u LM 41,790.00 . Dokumentazzjoni in sostenn tal-imghax li rceviet Loreta Saliba jew almenu tad-depoziti bankarji li dwarhom inhadmu dawn l-imghaxijiet ma gewx prodotti.

Bizzejjed jinghad illi jekk wiehed iqis il-fatt illi mill-prezz tal-lukanda Loreta Saliba rceviet Lm 189,083.00 u bhala uzufruttwarja kienet tircevi wkoll imghax fuq somma ohra ekwivalenti ta' Lm 189,083.00, hija kellha l-potenzjal li tircevi mill-inqas imghax fuq somma globali ta' LM 378,166.00 matul il-perjodu ta' bejn l-1988 u d-data tal-mewt taghha fl-2001. Jekk wiehed japplika rata ta' imghax konservattiva matul il-perjodu kollu ta' erbgha fil-mija (4%), jirrizulta illi dawn l-imghaxijiet jammontaw ghal LM 15,126 fis-sena u kumulittavment ghas-somma ta' LM 196,646.00. Dan apparti imghax li kellha tircevi Loreta Saliba mill-investimenti barra minn Malta.

Illi anke dwar ir-renti, l-esponent ma jaccettawx il-figura ta' Lm 441.00 li hija ndikata f'pagna 7 tar-rendikont. F'dan ir-rigward l-esponent jaghmel riferenza ghad-dokument JS9 anness mal-affidavit ta' John Saliba li minnu jirrizulta illi bejn l-1982 u l-1988 Loreta Saliba kienet qalghet LM 19,012 bhala renta minn diversi proprjetajiet. Il-Qorti ghalhekk mistiedna tipprogetta kalkolu arbitrio boni viri matul is-snin sussegwenti sad-data tal-mewt taghha.

Illi b'mod simili, l-imghax fuq id-depozitu bankarju tal-Izvizzera ta' CHF 923,922.00 qatt ma jissemma mill-konvenuti. Fin-nuqqas ta' rendikont xieraq mill-konvenuti, il-Qorti hija mistiedna li arbitrio boni viri talloka somma li tirraprezenta rata ta' imghax li Loreta Saliba zgur li rceviet fuq dan id-depozitu matul il-perjodu bejn l-1984 sal-2001.

ii) Skond il-konvenuti

Il-konvenuti jghidu hekk :-

Illi huwa sottomess illi r-rendikont ta' Alexander u Loreta Saliba, maghmul mill-esponenti u esibit minn Emanuel Saliba, debitament ikkonfermat minnu bil-gurament, huwa rendikont onest hafna u dettaljat. Kull kumment iehor f'dan ir-rigward ikun offiza ghall-intelligenza tal-Qorti u hela ta' hin tal-istess.

Ghandu jinghad illi in konnessjoni mas-somma ta' STG105,000 li kienu fil-kont ta' barra (ta' Lloyds) li l-omm ordnat biex jinghalaq, u li l-imghax tieghu kienet tircievih l-istess Loreta Saliba, mill-1987 sal-1999, kien jammonta ghal GBP 110,000. Attwalment, kif gia irrizulta, l-omm ma hadet xejn minn dan l-imghax ghax qassmithom, flimkien mas-somma kapitali ta' GBP105,000, b'kollox GBP 215,000, bejn il- hamest it-tfal ***indaqs*** *u ta' dan hemm ricevuta li l-attur irrilaxxja u li kopja taghha tinsab esibita f'dawn il-proceduri.*

Illi kif qal tajjeb hafna l-esponenti Emanuel Saliba, meta xehed fil-kors ta' dawn il-proceduri, l-omm riedet tghix ukoll u kellha it-tinfieq taghha ukoll u kwindi kollox irid jidhol fil-perspettiva tieghu. Ta' min isemmi li wara il-mewt ta' Alexander Saliba (missier il-kontendenti) l-armla tieghu ghexet ghal dsatax il-sena u konsegwentement kellha thallas ghall-bzonnijiet taghha, biex ma jinghadx ukoll il-karitajiet li kienet taghmel ma' diversi istituti.

Illi kif irrizulta mill-gbir tal-provi, l-amministrazzjoni tal-proprijetajiet tal-familja Saliba kien jiehu hsiebha l-attur u dam jamministra sal-1990, skond ix-xhieda tal-istess attur oltre ghall-ittra li l-attur, tramite Dr Mark Fenech kien baghat lill-avukat sottoskritt, li kopja taghha tinsab esibita. L-esponenti ma jafux x'seta' ghamel bil-flus l-istess attur u cioe zammhomx ghalih innifsu, tahomx lil missieru jew tahomx lil ommu. Li hu zgur hu li attwalment ebda wiehed mill-esponenti ma qatt irceva centezmu minn tali amministrazzjoni u sa fejn jafu huma lanqas l-omm ma qatt irceviet xi flus minghand l-attur – almenu hija qatt ma qaltilhom li irceviet xi flus minghandu, tul l-amministrazzjoni tieghu.

Is-somma ta Lm19,012 attribwita mill-atturi ma tissemma' imkien lanqas fuq l-ewwel dokument li kien presenta l-attur meta bdiet il-kawza. Din is-somma hija immaginarja f'mohh l-attur u frankament f'kaz bhal dan ma jistghux isiru

kongetturi kif qed jippretendi li jista' jsir l-attur. L-unika propjeta li taghha l-omm kienet iddahhal kera kienet dik ta' gewwa il-Gzira li kienet mikrija ghall-Lm30 fis-sena.

Ghandu jinghad ukoll illi tul l-amministrazzjoni da parte tal-attur, hu kien isib diffikolta biex jigbor dak li kien jispetta lill-familja u prova ta' dan hemm id-dokumenti minnu stess esibiti. Inoltre wiehed ukoll ma jistax jinsa illi il-kera principali kienet dik tal-proprieta ta' Strada Stretta, meta dina kienet ghadha mikrija, u attwalment kienet ilha vojta ghal certu numru ta' snin u sussegwentement l-istess proprieta giet esproprijata mill-Gvern fil-28 ta' April 1989.

iii) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

Il-Qorti trid toqghod fuq il-provi.

Dwar l-imghax, jidher illi tal-inqas kien hemm imghax ta` **<u>Lm 73,039</u>** (Lm 31,249 + Lm 41,790). Din il-figura ma jidhirx li hija kontestata mill-konvenuti.

Fl-assenza ta` provi tangibbli, il-partijiet - specjalment l-attrici - ma jistghux jippretendu li l-Qorti tuza l-kriterju tal-*arbitrio boni viri* sabiex tissostitwixxi l-mankanza ta` provi.

Ezercizzji ta` matematika sprovvisti minn provi jew li jitilqu minn prezunzjonijiet ta` seta` sar mit-testatrici *vita durante* jgorru maghhom margini ta` zball li l-Qorti mhijiex lesta li tiehu r-riskju li taghmel.

Ghal din ir-raguni, il-Qorti qeghda tirrespingi l-argumenti li gabet l-attrici fl-ewwel u fit-tieni paragrafi fuq indikati.

Loreta Saliba ghexet fit-tul wara li gie nieqes zewgha. B`li dahhlet *de proprio* ma kellha ghalfejn taghti rendikont lil hadd. U bi flusha, kienu kemm kienu, setghet ghamlet li riedet. Mela hadd ma ghandu jippretendi li l-Qorti ghandha taghmel ezercizzji ta` kontabilita` sabiex minnhom tasal biex tistabilixxi l-potenzjal tad-dhul taghha meta li kieku riedet setghet nefqet kollox bla ma hadd jiccensuraha.

Ezercizzju ta` kontabilita` ta` din ix-xorta ma jistax inissel certezza morali fil-mohh ta` min qieghed jiddeciedi dwar l-attendibilita` tieghu.

Ghar-rigward tar-renti, il-provi tal-attrici huma karenti u ghalhekk il-Qorti ma tistax taderixxi mal-argument taghha.

Dwar il-flus ta` barra l-Qorti diga` esprimiet ruhha.

10) <u>Tnaqqis</u>

i) <u>Skond l-attrici</u>

L-attrici tirreferi ghall-kwistjoni tal-ispejjez legali nkorsi ghal proceduri legali fl-Ingilterra u tghid hekk :-

Illi finalment l-esponenti sejrin jindirizzaw il-pretensjoni tal-konvenuti li ghandu jsir tnaqqis minn kwalunkwe ammont talvolta dovut lill-attur biex jaghmel tajjeb ghall-ispejjez legali dovuti lill-avukati inglizi li kienu involuti fil-kawza ta' Saga Holidays.

Jirrizulta mill-provi pero illi l-ispejjez tal-kawza quddiem il-Qorti tal-prima istanza kellhom jkunu a kariku ta' Salina Bay Hotel Limited filwaqt illi l-ispejjez tal-appell kellhom ikunu a kariku ta' John Saliba. Emanuel Saliba xehed matul is-seduta tas-7 ta' Frar 2013 li dawn l-ispejjez hallsithom is-Salina Bay Hotel Ltd. Kwindi u jekk hemm xi dritt sabiex jigu rkuprati xi spejjez, dan ma jispettax lill-konvenuti individwalment. Dan qed jinghad apparti l-konsiderazzjoni illi kien hemm kawza deciza mill-Qorti tal-Appell fl-ismijiet "L-Avukat Dottor Joseph Schembri noe vs John Saliba nomine et", li fiha t-talba tad-ditta ta' avukati ghall-hlas tal-ispejjez u drittijiet li saret kontra Salina Bay Hotel Co. Ltd u John Salina giet deciza kontra l-istess ditta ta' avukati minhabba nuqqas ta' personalita giuridika. (Ara sentenza tal-Qorti tal-Appell, Sede Kummercjali tat-23 ta' Novembru 1994. – Citaz Nru 1347/1989).

ii) <u>Skond il-konvenuti</u>

Il-konvenuti jghidu hekk :-

L-esponenti jissottomettu illi l-kawza fl-ismijiet "L-Avukat Dottor Joseph Schembri noe vs John Saliba nomine et" li ghaliha ghamlu riferenza l-atturi, ma ghandha x'taqsam xejn mal-mertu tal-kawza prezenti. Infatti, ghajr bhala xhieda, il-partijiet f'din il-kawza ma kienux inkluzi bhala partijiet f'dik il-kawza.

Madanakollu hija korretta l-asserzjoni tal-atturi li l-ispejjez quddiem il-Qorti ingliza, tal-prima stanza, ta' kawza ohra u cioe dik tas-socjeta "Salina Bay Hotel Co Ltd vs Saga" kellhom jkunu a karigu ta' Salina Bay Hotel Co Ltd filwaqt li l-ispejjez tal-appell kellhom ikunu a karigu ta' l-attur.

Illi attwalment - ara pagna 11 - tal-statement preparat mill-esponenti u minnhom presentat u mahluf minn Emanuel Saliba, is-Salina Bay Hotel iddepositat STG 53,090 u dawn zdiedu b' STG 46,929 interessi jigifieri li il-bilanc lahaq is-somma ta' STG 100,010. L-attur utilizza din is-somma biex hallas il-kont kollu tas-Solicitors inglizi Lovell White & King tal-kawza kollha mill-bidu sa' l-ahhar, flok ma kif inghad mill-atturi stess fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom, huwa, de proprio, hallas dawk relattivi ghall-appell. Skond korrispondenza li baghtu l-istess avukati inglizi 57% ta' din is-somma kienet tappartjeni sa l-ewwel istanza u ir-rimanenti 43% rigward l-appell. Ghalhekk STG43,000 iridu jithallsu lura lill-konvenuti mill-attur u, biex l-esponenti ikunu onesti ghal mija fil-mija mal-attur, billi huwa kien azzjonista ta' hamsin fil-mija (50%) fis-socjeta`, huwa ghandu ikollu d-dritt li jzomm minnhom STG21,495. In-nofs l-iehor jinqasam skond it-testmenti ta' Loreta u Alexander Saliba.

Ghar-rigward is-Solicitors l-ohra u cioe dawk tas-socjeta Salina Bay Hotel, Ronald Nathan and Co., kien hemm depositu mis-'Salina Bay Hotel' ta' STG 31,800 u STG 25,000 li kien zammhom l-attur fuq il-kuntratt skond ma jirrizulta mill-istess kuntratt tal-bejgh tal-azzjonijiet, li kopja tieghu tinsab esibita. Dwar is-somma ta' STG 25,000 l-attur kien qal lill-esponenti li kienet tirrapresenta il-bilanc tas-sehem taghhom li kellhom ihallsu huma lil Ronald Nathan & Co. Dan kien ifisser li l-attur kien qieghed jallega li Ronald Nathan & Co kien baqaghlhom jiehdu total ta' STG50,000.

L-attur u l-Avukat Dr. J. Fenech kienu insistew mal-esponenti li ma kellhomx jikkorrispondu ma' dawn l-avukati biex ma ifixklux it-trattativi li kienu ghaddejin maghhom rigward dawn il-kontijiet.

Illi Dr. Jos. Fenech kien suppost l-avukat tal-Kumpanija Salina Bay Hotel Co Ltd., izda meta l-esponenti irrealizzaw li attwalment kien qed aktar jibza ghall-interessi tal-attur milli ghal dawk tas-socjeta, allura l-esponenti hallewh, wara li kien hemm dibattitu shun bejniethom.

Il-komunikazzjoni da parte tal-esponenti maz-zewg ditti ta' avukati inglizi tinsab esibita fl-atti tal-process u jitkellmu wehidhom – ma hemm bzonn ta' ebda interpretazzjoni ta' xejn. Jidher minnha car bizzejjed illi l-attur laghab bl-esponenti u hadilhom dak li ma kienx minnhom dovut u kwindi huma jistennew

li kwalsiasi ammont likwidat favur l-attur f'din il-kawza jigi kompensat mal-ammont li huwa hadilhom meta ma kienx suppost.

Skond ma jirrizulta mill-Affidavit ta' Ronald Nathan huwa evidenti li attwalment l-attur gieghlhom jirdoppjaw il-kont biex, meta, skond it-termini tal-kuntratt, l-esponenti hallew GBP 25,000 ghand l-attur biex jithallas il-kont taghhom. Attwalment l-attur spicca biex qatt ma hallas ebda centezmu lill-avukati Ronald Nathan & Co u kien ghalhekk li infethet il-kawza fuq riferita "Dr Joseph A Schembri nomine vs Salina Bay Hotel Co Limited". Isegwi ghalhekk li l-attur zamm a vantagg tieghu is-somma riferuta ta' GBP25,000.

Dan l-ammont ghalhekk ghandu jigi rinfuz lura.

iii) **Il-fehma tal-Qorti**

Hija l-fehma meqjusa tal-Qorti li l-ispejjez tal-litigazzjoni estera ghandhom jithallew barra mill-konteggi kemm tal-wirt ta` Alexander Saliba kif ukoll minn dak ta` Loreta Saliba. L-istampa li tohrog mill-vicenda u l-konsegwenzi taghha hija mcajpra wisq biex il-Qorti tasal ghal konkluzjoni tajba bazata fuq provi certi. Il-Qorti ma tridx tkun kostretta tirrikorri ghal spekulazzjoni. Kuntenta toqghod fuq il-provi u dawn fil-fehma taghha ghandhom jeskludu tnaqqis.

11) **Riassunt tal-assi**

Abbazi tal-konsiderazzjonijiet fuq riferiti, l-assi tal-wirt ta` Loreta Saliba huma komposti kif gej :-

Immobbli	€ 1,334,030.13 +
Depoziti u kontanti	€ 12,818.54
Deheb	€ 2,466.80
Fondi espproprijati	€ 397,668.93
Bejgh tas-Salina Bay Hotel	€ 440,444.91
Dhul	€ 170,135.10
TOTAL	**€ 2,357,564.41**

12) Legittima

i) Il-pretensjoni ta` l-attrici

Fin-nota tal-osservazzjonijiet taghha, l-attrici ghamlet sintesi tal-principji :-

Is-sehem rizervat jigi kalkolat kontra l-beni tal-mejjet bl-imghaxijiet tat-tmienja fil-mija (8%) u liema mghaxijiet ghandhom jigu mizduda mal-kreditu mid-data tal-ftuh tas-successjoni jekk is-sehem rizervat jintalab fi zmien sentejn minn dik id-data jew mid-data tan-notifika ta' att giudizzjarju jekk it-talba ssir wara li jkun ghadda il-perjodu ta' sentejn. [Art. 615 (2)] tal-Kodici Civili. Illi in effetti saru diversi interpellazzjonijiet sabiex l-konvenuti jersqu ghad-divizjoni tal-assi u likwidazzjoni tas-sehem rizervat u ssir riferenza ghall-ittra ufficcjali tat-18 ta' Dicembru 2001 bhal l-ewwel interpellazzjoni li saret wara l-mewt ta' Loreta Saliba.

Is-sehem rizervat jigi kalkolat fuq l-assi kollu wara li jitnaqqsu d-djun tal-assi u l-ispejjez tal-funeral. (Art. 620 [2] tal-Kodici Civili)

Fl-assi jidhol dak kollu li minnu t-testatur, b'titolu gratuitu jkun iddispona favur ta' xi hadd minbarra l-ispejjez tal-edukazzjoni tat-tfal jew dixxendenti ohra. (Art. 620 [3] tal-Kodici Civili).

ii) <u>Il-fehma tal-Qorti</u>

L-attrici qeghda titlob illi minbarra l-legittima tithallas ukoll l-imghax skond l-**<u>Art 615 tal-Kap 16</u>** li llum jaqra hekk :-

(1) Is-sehem rizervat huwa l-jedd fuq il-beni tal-mejjet rizervat mil-ligi favur id-dixxendenti tal-mejjet u minn mill-mara jew ir-ragel jibqa` haj.

(2) L-imsemmi jedd huwa kreditu tal-valur tas-sehem rizervat kontra l-beni tal-mejjet. Imghaxijiet bir-rata stabbilita` fl-artikolu 1139 ghandhom jigu mizjuda ma` dak il-kreditu mid-data tal-ftuh tas-successjoni jekk is-sehem riservat jintalab fi zmien sentejn minn dik id-data jew mid-data tan-notifika ta` att gudizzjarju jekk it-talba ssir wara li jkun ghadda dak il-perijodu ta` sentejn.

Izda l-Qorti tista` fejn ic-cirkostanzi tal-kaz hekk jehtiegu, tiddeciedi li ma jinghatax imghax jew tistabbilixxi rata ta` imghax li tista` tkun inqas minn dik stipulata fl-artikolu 1139.

<u>L-Art 1139 tal-Kap 16</u> jaqra hekk :

Bla hsara ta` kull disposizzjoni ohra tal-ligi dwar il-garanzija u s-socjeta`, jekk l-obbligazzjoni jkollha biss bhala oggett il-hlas ta` somma determinata, id-danni li jigu mid-dewmien tal-esekuzzjoni taghha jkunu jikkonsistu biss fl-imghaxijiet fuq is-somma li jkollha tinghata meqjusin bit-tmienja fil-mija fis-sena.

Kien l-Att XVIII tal-2004 li dahhal l-imghax fuq il-valur tas-sehem rizervat fl-Art 615 tal-Kap 16.

Fl-Art 116(2) ta` dak l-Att jinghad illi t-tibdil effettwat fir-rigward tal-Art 615 kellu jghodd biss ghas-successjonijiet illi jkunu infethu u sehhew wara d-dhul fis-sehh tal-Att.

Il-Qorti tghid illi fil-kaz tal-lum l-emendi mhumiex applikabbli ghaliex it-testatrici mietet fl-14 ta` Awissu 2001 u allura qabel l-emendi li dahlu bl-Att XVIII tal-2004. Inoltre l-proviso fl-Art 615(2) kien introdott bl-Att XV tal-2012, li dahal fis-sehh fl-24 ta` Lulju 2012 (ara A.L. 243 tal-2012).

Ladarba Loreta Saliba mietet qabel dahlu fis-sehh l-Att XVIII tal-2004 u l-Att XV tal-2012, hija l-fehma konsiderata ta` din il-Qorti li fil-kaz tal-lum m`ghandhiex kaz ta` *sehem rizervat* izda kaz ta` *legittima* u lanqas m`ghandna kaz ta` *imghax* skond il-proviso tal-Art 615(2). Diversa ghal kollox kienet tkun is-sitwazzjoni li kieku l-mewt ta` Loreta Saliba sehhet wara li kien dahal fis-sehh l-Att XVIII tal-2004 (ara : "**Anthony Haber et vs Marlene Miceli et**" deciza minn din il-Qorti kif presjeduta fit-30 ta` Ottubru 2014).

Ghalhekk il-pretensjoni tal-attrici ghall-hlas tal-imghax bil-modalita` ndikata minnha qeghda tkun respinta.

Fis-sentenza taghha tal-10 ta` Dicembru 1973 fil-kawza "**Vella vs Bugeja**" il-Qorti tal-Appell qalet illi *kontrarjament ghal-legislazzjonijiet ohrajn, fejn il-legittima hi deskritta bhala kwota ta' eredità jinghad espressament illi l-legittima hi porzjoni tal-beni tal-mejjet moghtija mil-ligi lid-dixxendenti u, fin-nuqqas ta' dixxendenti, lill-axxendenti tal-mejjet … Billi fis-sistema tal-ligi*

taghna l-legittima mihiex kwota ta' eredità, il-legittimarju, kif gie kemm-il darba deciz ... mhuwiex eredi u ma jikkontinwax il-pussess tal-beni tal-mejjet. Il-legittima bhala pars bonorum hi dovuta in natura u bhala porzjoni tal-beni dovuta in natura, mihiex merament oggett ta' kreditu tal-legittimarju kontra l-eredi ... "non consiste in credito" kif jinghad fin-noti tal-Professur Giovanni Caruana. Intant fis-sentenza riportata fil-Vol. XXVII.1.451 intqal ukoll illi "tra la quota di cui s'è disposto col testamento e la quota indisponibile non vi è comunione" u in generali jidher illi fil-gurisprudenza taghna l-figura tal-legittimarju ipprofilat ruhha bhala figura a se : la hu semplici kreditur u lanqas hu veru komproprjetarju.

Mhuwiex kontestat illi fil-kaz tal-lum, l-attrici bhala *aventi causa* ta` zewgha ghandha l-jedd tippercepixxi legittima ta` wiehed minn ghaxra (1/10) mill-wirt ta` Loreta Saliba.

In segwitu ghall-emendi introdotti bl-Att XVIII tal-2004 il-principju illi l-legittima kienet tkun dovuta in-natura, *in piena propieta senza alcun peso od altra condizione* ma ghadux iktar applikabbli ghaliex illum l-Art 615(2) tal-Kap 16 jiddisponi li l-jedd ghas-*sehem riservat* : "*huwa kreditu tal-valur tas-sehem riservat kontra l-beni tal-mejjet*".

Ghalkemm il-ligi vigenti ghall-kaz tal-lum hija dik precedenti ghall-Att XVIII tal-2004, din il-Qorti hija tal-fehma li l-principju illi l-legittima tkun dovuta in-natura fih innifsu ma kien jaghti l-ebda dritt lil-legittimarju li jippretendi li l-legittima spettanti lilu tkun sodisfatta b`determinata speci ta` beni u b`hekk li jostakola jew jikkontesta d-divizjoni parzjali ta` l-assi ereditarji li ssehh bil-kunsens tal-kondividendi kollha.

Fil-kaz tal-lum, il-Qorti hija tal-fehma li l-quantum tal-legittima li sejra takkorda lill-attrici m`ghandhiex tigi percepita *in natura* izda fi flus.

Ghar-rigward tal-assi ereditarji li fuqhom trid tinhadem il-legittima, il-Qorti tippreciza li qeghda tinkludi l-legat tad-deheb ghaliex dak il-legat ma kienx rimuneratorju [ara :- "**Tommaso Cortis et vs Giovanni Dottrin et**" – Prim`Awla tal-Qorti Civili - 17 ta` Novembru 1880 ; "**Vincenzo Attard vs Michelina Agius et**" – Prim`Awla tal-Qorti Civili – 31 ta` Ottubru 1952 ; u "**Dorothy Buttigieg et vs Agnese Farrugia et**" – Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri – 16 ta` Mejju 2014]

iii) Likwidazzjoni

Ghalkemm il-Qorti stabbiliet illi l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba jammontaw ghal valur ta` €2,357,564.41, il-legittima li kienet dovuta lil John Saliba u li llum tispetta lill-attrici ghandha tinhadem fuq l-ammont komplessiv ta` €1,959,895.48, u cioe` billi jitnaqqas ir-rikavat tal-fondi esproprijati ghar-ragunijiet li tat il-Qorti fis-Sezzjoni V. 4 *supra.* Ghalhekk l-attrici ghandha tippercepixxi l-ammont ta` **€195,989.55**.

iv) Hlas

Il-konvenuti ghandhom ihallsu lill-attrici l-legittima fl-ammont ta` €195,989.55 bl-imghax legali b`effett mil-lum stante li l-quantum tal-legittima qieghed jigi likwidat llum billi sal-lum kien ammont *da liquidarsi.*

13) Qasma

Il-hlas tal-legittima spettanti lill-attrici ghandu jsir mill-kumulu tad-depoziti u kontanti, mir-rikavat tal-fondi esproprijati, mir-rikavat tal-bejgh tas-Salina Bay Hotel u mid-dhul li lkoll jiffurmaw l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba. Il-bqija tal-flus ghandhom jinqasmu ndaqs bejn l-erba` eredi ta` Loreta Saliba.

Ghar-rigward tal-immobbli formanti parti mill-assi ereditarji ta` Loreta Saliba ghandhom jinqasmu ndaqs bejn l-erba` konvenuti eredi taghha. U billi dak li l-Qorti qalet fir-rigward tal-wirt ta` Alexander Saliba *supra* jghodd ghall-wirt ta` Loreta Saliba, l-immobbli kollha li jaghmlu parti mill-assi ereditarji ta` Loreta Saliba ghandhom jinbieghu b`licitazzjoni li bhal fil-kaz tal-wirt ta` Alexander Saliba ghandha tkun miftuha ghal oblaturi estranei.

<u>Decide</u>

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi qeghda tiddisponi mit-talbiet tal-atturi u mill-eccezzjoni tal-konvenuti kif gej :-

Riferibbilment ghall-ewwel talba, qeghda tillikwida l-komunjoni tal-akkwisti ta` bejn il-mejtin Alexander u Loreta konjugi Saliba, billi tiddikjara li l-beni tal-mejjet Alexander Saliba huma dawk li l-Qorti ndikat fis-Sezzjoni V. 1, 2, 3, 4, 6, u 7 ta` din is-sentenza, filwaqt li tiddikjara li l-beni tal-mejta Loreta Saliba huma dawk li l-Qorti ndikat fis-Sezzjoni VI. 1, 2, 3, 4, 6, u 9 ta` din is-sentenza.

Riferibbilment ghat-tieni talba, qeghda tillikwida l-legittima li kienet tispetta lill-mejjet John Saliba mill-wirt ta` Loreta Saliba, u li llum hija dovuta lill-attrici, in parti fl-ammont li llikwidat favur John Saliba fis-Sezzjoni V. 4 ta` din is-sentenza, u l-bqija fl-ammont ta` mija u hamsa u disghin elf disa` mija disgha u tmenin Ewro hamsa u hamsin centezmu (€195,989.55) liema legittima ghandha tithallas fi flus mhux *in natura*.

Riferibbilment ukoll ghat-tieni talba, tordna lill-konvenuti sabiex ihallsu lill-attrici l-legittima li kienet tispetta lil John Saliba mill-wirt ta` Loreta Saliba fl-ammonti ndikati fil-paragrafu precedenti, bl-imghax legali b`effett mil-lum sad-data tal-hlas effettiv.

Riferibbilment ghat-tielet talba, taqsam u tassenja l-assi ereditarji ta` Alexander Saliba skond il-modalita` li stabbiliet il-Qorti fis-Sezzjoni V. 9 ta` din is-sentenza.

Riferibbilment ukoll ghat-tielet talba, partikolarment dwar l-immobbli jew parti ndiviza minnhom, li jaghmlu parti mill-wirt ta` Alexander Saliba, qeghda tiddikjara illi dawn l-immobbli, jew parti ndiviza minnhom, mhumiex komodament divizibbli, u ghalhekk qeghda tordna l-bejgh b`licitazzjoni taghhom, ghal liema bejgh ghandhom jigu ammessi oblaturi estranei. Ghall-fini ta` valutazzjoni, il-prezz tal-bejgh b`licitazzjoni ghandu jibda mill-istima li tirrizulta fis-Sezzjoni V. 1 ta` din is-sentenza. Qeghda tordna li r-rikavat tal-bejgh tal-immobbli jinqasam indaqs bejn il-hames eredi ta` Alexander Saliba skond kif indikat il-Qorti fis-Sezzjoni V. 9 (b) ta` din is-sentenza, sabiex b`hekk kull wiehed u wahda mill-hames eredi jiehu wiehed minn hamsa (1/5) ta` dak ir-rikavat.

Riferibbilment ukoll ghat-tielet talba, taqsam u tassenja l-assi ereditarji ta` Loreta Saliba skond il-modalita` li stabbiliet fis-Sezzjoni VI. 11 ta` din is-sentenza.

Riferibbilment ukoll ghat-tielet talba, partikolarment dwar l-immobbli jew parti ndiviza minnhom li jaghmlu parti mill-wirt ta` Loreta Saliba, tiddikjara illi dawn l-immobbli, jew parti ndiviza minnhom, mhumiex komodament divizibbli, u ghalhekk qeghda tordna l-bejgh b`licitazzjoni, ghal liema bejgh ghandhom jigu ammessi oblaturi estranei. Ghall-fini ta` valutazzjoni, il-prezz tal-bejgh b`licitazzjoni ghandu jibda mill-istima li tirrizulta fis-Sezzjoni V. 1 u fis-Sezzjoni VI. 13 ta` din is-sentenza. Tordna li r-rikavat tal-bejgh tal-immobbli jinqasam indaqs bejn l-erba` eredi ta` Loreta Saliba sabiex b`hekk kull wiehed u wahda minnhom jiehu wiehed minn erbgha (1/4) ta` dak ir-rikavat.

Riferibbilment ghar-raba` talba, tinnomina lin-Nutar Pubbliku Dottor Daniela Mercieca sabiex tippubblika l-att ta` divizjoni u assenjazzjoni kemm tal-wirt ta` Alexander Saliba kif ukoll tal-wirt ta` Loreta Saliba. Tinnomina wkoll lill-Avukat Dottor Anna Mifsud Bonnici sabiex tirrapprezenta lill-eventwali kontumaci.

Tordna lill-attrici u lil kull wiehed jew wahda mill-erba` konvenuti sabiex ihallsu ndividwalment wiehed minn hamsa (1/5) ta` l-ispejjez ta` din il-kawza, inkluzi l-ispejjez ta` atti jew proceduri ohra relatati mal-kawza.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------